

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
ABVSV ET INEFFICACIA
TERREORVM

QVAM
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
AVTORITATE

SVB DECANATV
VIRI EXCELLENTISSIMI
CAROLI AVGVSTI a BERGEN
PRO GRADV DOCTORIS

ET PRIVILEGIIS HVIC DIGNITATI COMPETENTIBVS
LEGITIME OBTINENDIS

IN REGIA VIADRINA
PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISIONI
SVBMITTET

FERDINAND ERNST LVDECI
IGLAVIENSIS MORAVVS
MDCC XLIII. DIE VII. NOVEMBRIS

20

FRANCOVRTI AD VIADRVM,
Litteris PHILIPPI SCHWARTZII, ACAD. REG. TYP.

DISSERTATIO IN AVGVRAIS MEDICA
 AVVSV ET INEFICACIA
 TERRIBORVM
 GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
 AVTORITATE
 SVB DECANTATA
 VIRI EXCELLENTISSIMI
 CAROLI AVGVSTI BERGII
 PRO GRADV DOCTORIS
 A. L. PRIMUM HUIUS DIEBUS COMPLETURVS
 LEGITIME ORDINIS
 IN REGIA VADIANA
 PLAGIAE AVGVSTORVM PRONOTVS
 SVBMITTIT
 FERDINAND ERNST LVDICI
 JOHANNIS MICHAELIS
 MDCCLXII. DIE VII. NOVEMBERIS
 FRANKOVNIAE AD VADIANA
 LUDWIG PHILIPP SCHWARTZ, ACAD. RES. PUBL.

VIRO
ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO
DOMINO
CHRISTIANO
de BRAND.

AVGVSTISSIMI BORVSSORVM REGIS
BELLI ET STATVS
ADMINISTRO.

SVMMI RERVVM SACRARVM DICASTERII
ET
ECCLESJARVM REFORMATARVM DIRECTORII
PRAESIDI

REGIARVM ACADEMIARVM
CVRATORI PRIMARIO.

CAVSARVM GALLICARVM
NEC NON
GYMNASII IOACHIMICI ET MONTIS PIETATIS
DIRECTORI.

HAEREDITARIO IN WVDZIG, HERMSDORFF,
LIPKE, GRAHLOW, POLLICHEN. RELIQVA.

VIRO
MINISTRING ET PROCELLENSSIMO
DOMINO
CHRISTIANO
de BRAND
AVGVSTISSIMI BOHESSORVM REGIS
- REXI ET STATVS
ADMINISTROR.
SVMMI REVM SACRORVM THESAVRI
ECONOMARVM ET ORNATVM DIRECTORIS
PRAESIDI
REGIAM ACADEMIAM
CVRATOR PRINCIPALIS
CIVITATIS GALLICAE
ET
GYMNASII LOGONICI ET MONASTII
DIRECTORIS
PREFECTORIS DE VITTORE
LIB. ERARDI COLLEGIUM REVM

VIRO
ILLVSTRI
EXPERIENTISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DOMINO
IOANNI THEODORO
ELLERO.

POTENTISSIMI REGIS BORVSSORVM
CONSILIARIO AVLICO.
PERSONAE REGIAE

NEC NON
COHORTIVM BELLICARVM
MEDICO PRIMARIO.

SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARVM
ET
COLLEGII MEDICO-CHIRVURGICI BEROLINENSIS
DIRECTORI
SVPREMI MEDICORVM COLLEGII
DECANO.

SOCIETATIS NATVRAE CVRIOSORVM
ATQVE
COLLEGII SANITATIS
MEMBRO.

Dissertationem hanc inauguralem ea,
qua debet religione, pietate & cultu
sacram cupit

Autor.

VIRO
 ILLUSTRI
 EXPERIENTISSIMO ATQUE DOCTISSIMO
 DOMINO
 IOANNI THEODORO
 ELLERO
 POTENTISSIMI REGIS BORUSSORVM
 CONSILIARIO AVLI
 PERSONAE REGIAE
 REGI NON
 COHORTIVM BELLICARVM
 MEDICO PRIMARIO
 SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARVM
 ET
 COLLEGII MEDICO-CHIRURGICI BEROLINENSIS
 DIRECTORI
 SUPREMI MEDICORVM COLLEGII
 DECANO
 SOCIETATIS NATURAE CURIOSORVM
 ATQUE
 COLLEGII SANITATIS
 MEMBRO

Dissertationem hanc inauguralem
 qua debet religione, pietate & cultu
 laetam cupit
 Actor

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
TERREORVM ABVSU ET INEFFICACIA.

I.

uemadmodum incrementa artis salutaris in
sui perfectionem nihil exivit felicius at-
que securius, ac quidem experimenta cre-
brius & attente instituta, observationesque
accuratiori ratiocinio suffultæ, indefesso-
que studio collectæ; ita nihil magis eidem
obfuit, nihilque rationalem medendi methodum labefacta-
vit magis, ac evanidæ hypotheser, præjudiciis superstructæ
atque fabellis, nec non experimentorum chymicorum mi-
nus apta sane analogia cum functionibus humanæ fabricæ,
quasi assumtis, sive alimentis, sive medicamentis, idem ob-
tingeret in corpore humano, quod violentissima ignis flam-
ma, seu coctione, seu calcinatione chymica ope producitur
in furnis, crucibulis atque retortis. Ita vituperatur usus
ovorum ceu nocentissimus; dum ova recentissima testis
exclusa, phiolæ commissa, ignis instrumento primum aquo-
sum humorem, mox oleum crassum, tenacius, reliquias
tandem exustas, nigricantes, in fundo subsidentes, spectan-
das præbent. Bellus sane experimentandi modus! ergone
eadem ventriculi actio in sui contenta, ac summa in quiete
perstantis phiolæ? ergone calor ventriculi æquiparabitur
ignis chymici vehementiæ? ergone in ventriculo solitaria
permanent esculenta? ergone in eodem similis fluidorum
a solidis separatio, veluti ope instrumenti chymici? Certe
A blandus

blandus ventriculi calor, motus ejusdem perpetuus, liquor gastricus sat copiosus, assumtorum succi hujc permixti, bilis deinde atque humoris pancreatici admittio, aliud docent. Accessit tandem nimia, eaque anilis credulitas de plurium remediorum conficta virtute & efficacia, de quibus optandum est, ut meritis inclaruissent, non superbo nomine. Non enim absque indignatione & legitur & auditur impudentissima audacia, in artis pulcherrimæ maximum opprobrium, medicinas cælestes, divinas, aureas, polychrestas, universales, specifica, arcana, balsama vitæ, mirabilia, unguenta atque emplastra miraculosa divulgari. Tot namque hujuscemodi nominis medicamenta usu tyranno in medicinam inducta sunt, ut attentius ea consideranti dubium subnaſcatur, serione an jocosè scripserint autores. De simplicium qualitatibus, plantarum quarundam similitudine cum partibus corporis humani, ac inde præsumta virtute medicamentosa contra morbos, plura cum Plinio, anilium fabellarum conditore nugacissimo, olim perscribere judicio & arte egeni: subsequente deinde superstitionum sæculorum tyrannide, vix nomina suffecere, quibus nudam pauperiem mentis, medicamentorum virtutis palliant pseudomedici. Hæcque fingendi turpissima licentia nondum expiravit! quot enim monstrosa nomina audias in officinis atque practicorum libris! mirum profecto, homines alioquin graves, in re seria nugari posse. Et si quandoque figmentis species accesserit veritatis, ea certe futilis est atque ridicula. Omnium vero fidem se impetraturos autumant consimilium Patroni, dum asseverare non erubescunt, se experientia sæpius repetita, longoque tempore confirmata, narratiuncularum suarum veritatem & certitudinem edoctos esse, artem experiendi prorsus nescientes.

Longam

Longam seriem veterum opinionum perscribere valerem; at etiam moderno sæculo, accensis veritatis luminibus, volentes cæcutiunt quidam, & fabulis delectari malunt, obsecurarumque vocum figmentis, præjudiciis & autoritate seducti præcorum. Pauca saltem adjicere liceat, quorum quidem rationes operandi vix hujus esse ævi præsumendum putem, attamen usus præjudiciis & consuetudini insistere videtur. Ita nimirum asarum inter diuretica veneratur, propter foliorum figuram reniformem. Euphrasia oculorum opitulari legitur affectibus, quod oculi qualemcunque configurationem nacta sit. Hypericum transpirationis officinæ præficitur, ob patulos foliorum porulos, orificiis vasculorum excretoriorum, superficiiei corporis similia. Saxifragia in infringendo calculo nihil colitur sanctius, arenosa vero loca, quibus progerminat, hanc ei virtutem communicare asserunt. Crocus & Curcuma in Ictero laudantur ceu specifica, ob congenerem hujus cum iis colorem. Pulmonaria phtificis prodesse fingitur, ob figuram pulmoni æmulam. Alcis ungula epilepticis mederi sive creditur sive fingitur, quoniam alcen, epilepticis infestatum insultibus, ungula sua sibi auxilium præstolari tradunt. Os de corde cervi longævus efficere somniant, quoniam cervus sit animal vivacissimum, atque longævum. At cur non jubent nos abstinere ab iis, quibus vita brevior, usus tamen alimenti nomine frequentior, ne eorundem usurpatione, mortem acceleremus potius, quam arceamus ægritudines. Atque in ipsis etiam Misc. N. C. (a) relatum legimus: *in catameniorum fluxu ciendo presentissimam opem adferri, guttis tribus, tinctura, aceto squillitico, e linteo sanguine menstruo tincto, extracta, cum vino propinatis.* Ecce ludicras opiniones

A 2

atque

(a) ann. IX. X. obs. 35.

atque fabellas! abhorret hæc sana ratio, & nihilofecius ad hunc usque diem & in pharmaciis asservantur, & vulgo usurpanda præscribuntur. Sed hæc utpote notorie falsissima nostraque consideratione indigna, sicco pede præteribimus, dum aliæ sunt ineptiæ, quibus abstinendum omnino censemus, quorum tamen usus adeo invaluit, ut vix futurum speremus, plebem ab iis arcendam fore, nisi arti suæ bene cupientium fida opera accesserit. Neque desunt expertissimi in arte viri, quorum vota & labores eo collimant, quo superflua inutilium, superstitiosorum, noxiorumque farrago tandem abrogetur, quorum quidem conatibus præsens æquiparare veremur opusculum; neque vero, dum eorum meritis applaudimus, & studia imitamur, vel ideo metuimus, nos injuriosos evafuros censores, si majori veritatis quam autoritatis amore ducti, a communi opinione, à multis inviolate custodita, recesserimus. Permanebunt prædecessorum nostrorum pereximia in rem medicam gesta canæ posteritati in veneratione & pretio, nosque eorum beatis manibus bene precati, libertatem saltem sentiendi, non vagam, sed firmis innixam rationibus, sequentes, benignam L. B. interpretationem laboris nostri exoptamus.

II. De Terreis itaque medicamentis agere constituimus, quorum quidem efficacia magnis, sed vanis, encomiis in plurimorum morborum medela commendatur, at certe removeri merentur magis a foro medico, quam tolerari, cum virtus eorum & efficacia ut plurimum aut ficta sit, aut invalida, quin & suspecta. Nomine vero terreorum non ea saltem intellecta cupimus, quæ origine sua terrea sunt, sed & illa quæ ars sive chymica, sive pharmaceutica laboriosis conatibus, abstractis nimirum prævic oleis, salibus, sulphure &c. terrea produxit: omnia denique, quæ
 forma

forma pulverulenta, præcipue e regno animali & minerali in usum therapeuticum hæctenus coacervata sunt; radices, flores &c. plantarum duntaxat, & quasi singula, quæ ex vegetantium familia petuntur, ab hujus tractationis censura salva esse decernimus.

III. Ingens autem terreorum est numerus, in quo recensendo nos sublevare videntur materiæ medicæ scriptores, antidotaria, libri pharmaceutici nec non dispensatoria: ast thematis necessitas brevem horum catalogum subnectere poscit. Sunt ergo hujus generis cranium humanum & ossa ejus triquetra, calculusque humanus; Cornu Cervi, os de corde cervi, typhi cervorum; dens apri, & hippopotami; ebur; ungula alcis & equi; unicornu verum & fossile; umbilicus marinus; testæ ovorum; conchæ ostrearum; cochleæ & opercula limacum; tali leporum; margaritæ; corallia; mater perlarum; mandibulæ lucii piscis; ossa sepiæ; pietra del porco; lapides cancrorum, percarum, carpiorum, manati, bezoardici, spongiæ, scissilis; &c. terræ sigillatæ omnes; bolus Armeniæ; creta; crystallus montana; cinnabaris; mars; antimonium; item gemmæ, ut carneolus; smaragdus; saphirus; hyacinthus; rubinus; &c. auri denique argentine folia. Non vero singula hoc ordine recensita seorsim perferutari suscipimus, cum id consuetam dissertationis formam superet; prout vero nomine, ita ferme natura & effectu conveniunt, ac vel ideo eodem pariter calculo notanda sunt; proinde de iis saltem agere nobis animus est, quæ usus quotidianus Medicis & matribus familias familiaria reddidit. Decantatissima vero sunt ex universa terreorum familia cornu cervi, ungula alcis, conchilia, mater perlarum, corallia, mandibulæ lucii piscis, lapides cancrorum, antimonium; quæ omnes ferme compositiones ingrediuntur.

IV. Horum, antequam effectui præstando paria censeantur, varius est præparandi modus. Alia simplici saltem tritura, dum raspata prius, aut crassiuscule contusa fuerint, in pulverem tenuem super marmore vel porphyrite comminui præcipiuntur, aspersa nonnunquam, dum teruntur, aqua fontana, aut destillata quadam, a qua singularem pulveribus suis energiam accrescere arbitrantur; alii quasi exquisitius pharmacum paraturi, succum citri pulveribus miscent, ac in quovis ferme morborum genere exhibendum sudent. Ita dispensantur creberrimis usibus conchilia citrata, lapides cancrorum citrati, corallia citrata, ceu singulari efficacia polleant. Alia coctione diuturna in lebetes aut vesica suspenduntur, ac, donec friabilia reddita fuerint, macerantur; dumque cum gelatina omnis olei, salis &c. portio secesserit, eodem, ac ante dictum, modo, in alcohol impalpabile levigantur. Hicque parandi modus tanquam excellentior cautiorque præparatio philosophica audit. Exhibentur proinde cornu cervi philosoph. præparat; dens apri, hippopotami &c. Alia igne aperto utulantur, quoad apta fiant, ut conterentium lapidum molimini perfacile obediant. Alia denique retortis atque crucibulis includuntur, & violentissima ignis flamma torrentur & calcinantur, quoad præfixo scopo, ut scil. in pulveris formam redigi possint, idonea evaserint: audiasque cornu cerviustum, conchilia calcinata, antimonium diaphoreticum &c. ceu specifica vix non adversus quoslibet morbos collaudari.

V. Paratos ita pulveres speciosis titulis condecoratos, ingenti copia, cum vehiculo largiori, majoris forsitan virtutis ac quidem ipsi sint pulveres, devorandos præbent; at non solitarie saltem, sed vim eorum exaltaturi, eos magna & inepta miscela confarcinant, tineturis & essentiis miscent, frustra

frustra se extracturos ope spiritus vini sperantes, quod ignis aut dudum fugaverat, aut iis nullatenus inhaeret. Quin & pilulis, emulsionibus, balsamis, unguentis, emplastris, pondera augentes potius & pretia, quam virtutes exaltantes, reconduunt, ut risum saepe, saepe & indignationem æquo censori moveant ineptissimæ similium remediorum formulæ. Utinam horum fautores Helmontio rectius sentiendi auscultarent, dum eruditissime de iis medicamentis, quæ arte parantur, testatur: *Plurima (b) inquit, simplicia specificam proprietatem per preparationem magisque per separationem & ignem amittunt.* Et vere plurima calx sunt evanida, terra damnata, caputque mortuum. Hæc prædicata jure à chymicis residuæ operationum suarum massæ tribuuntur: atque res ipsa loquitur, similia per ignis flammam destructa omni principio medicamentoso carere. Prolectis enim sive coctione sive ustione aut calcinatione gelatina, salibus & oleis &c. quid superest? omni experimento, quantumvis industrie instituto, præter terram fatuam & inane pondus, nihil, aut certe oleum fatidum, spissum, abominandi saporis, abominandi usus. Idem sane præstare videntur, qui calcinatas animalium partes in usum medicum adsciscunt, quod metallis separandis dediti, stultissime agerent, si scilicet minerarum metallicarum scorias usui fervarent, metalla vero multis laboribus e scoriis exclusa, ceu inutilia, rejicerent. Et nihilo minus nullus est morbus, contra quem sterili terreorum pondere non pugnet vulgus! adeo in abusum abierunt terræ calcesque, ut cum stupore ingenti experiaris intra paucos dies plura cervorum cornua devorari.

VI. Ut vero vanitas terreorum pateat evidentius, necessarium esse existimamus diversitatem morborum, modum-

(b) Tr. tria prima princip.

modumque agendi medicamentorum concinna brevitate disquirere. Proinde si pensitaverimus humani corporis structuram, videbimus quidem solida & fluida sapientissima lege, a sanctissimo Conditore sibi invicem hoc pacto subordinata esse, ut perpetuo mutuum se se inter foveant commercium; at vero vix non singuli diverso gaudent corporis habitu, moribus & consuetudine discrepant; aliis alia est victus & vitæ ratio præ aliis. Cunctanter hi laboriosa opera in stadio juventutis decertantes senescunt, & famem quæruantur; illi otio & voluptatibus disfluunt, deliciis se se præmature interficientes; hic mansueto animo, tranquilla mente tolerat adversa, ille levi offensa in iram & furorem ex-candescens, cædes machinatur & mortes; rursus alii libero aère degunt ruri, aut montibus, aut juxta fluminum ripas, alii palustria incolant humiliaque loca, alii urbibus habitant, felicior alteri alter: diversum itaque vix non singuli sorbent aërem. Hinc rigidiore fibra huic, alteri laxiores eadem; hunc crebriore excretiones enervant, illum alvi pertinax cutisque obstructio fato servat pejori; præ humorum spissitudine, tenacitate, inertia, parcitate venæ inanità elanquescent aliorum, coalescuntque; aliorum vasa nimia liquidorum fluiditate & copia turgent, distenduntur, vix non rumpuntur: obesi, pingues, carnosifuntur alii, alii vix ossibus hærent. Miranda ergo adeo diversa hominum conditio! atque huic diversitati corporum & animorum, diversi respondent morborum ordines. Hinc

VII. Morborum alii partes afficiunt solidas; fluidas alii; alii utrisque exitiosi sunt. Solidarum partium morbi ad chirurgiam plerumque ablegantur; fluidarum pharmaceutica remedia postulant, utrorumque sanatio fontis dietetici adjuvamine perficitur. Porro solidarum partium morbi sunt

sunt mala harum cohaesio, conformatio, figura laesa, laxitas, rigiditas, numeri excessus vel defectus, magnitudo aucta vel imminuta, coalitio, distortio, dislocatio, ruptura, fractura, elasticitatis impedimentum vel augmentum, inflammatio, tumor, obstructio, omnisque corruptela. Partium vero fluidarum aegritudines potissimum haec numerantur: humorum copia vel inopia; separatio in loco indebito, vel impedita; fluiditas nimia; spissitudo; inertia; tenacitas; mala mixtio; subactio; secretio; excretionis nimiae vel suppressae; aliorumque humorum vitia, pro varietate scilicet assumptorum & solidorum indolis. Verbo morbi fluidorum a morbis solidorum plerumque oriuntur, solidorumque morbi vicissim a conditione fluidorum pendent. Sicut ergo servato aequilibrio utrorumque persistit sanitas, ita utriusque affectus noxius in alterutrum redundat.

VIII. Morbosi deinde affectus, sive solidorum sive fluidorum, alii afficiunt corpora tenella puerorum; alii juvenum; senum; alii ex his sunt morbi sexus; alii acuti; mali moris; laethales, ancipites, salutares; chronici, breves; vernaes, aestivi &c. externi, interni; haereditarii; contagiosi; endemii, epidemii; simplices, compositi; totius corporis vel partis cujusdam singularis. Omnis itaque humani corporis conditio, quae actiones sive vitales, sive naturales, sive animales laesas esse manifestat, morbosa est. Unde morbus, quocumque nomine veniat, est effectus corporeus, singularis determinatae causae, cujus acurata ablatio sanat. Sanatio autem, est morbi in statum pristinae vitalitatis, convenientis remedii applicatione, mutatio; haec autem dirigitur a mente praecia futuri effectus.

IX. Quapropter ad morbos tollendos requiritur humanae fabricae cognitio anatomica & physiologica, quo

B

laesio

læsio quævis impediri, aut suborta distincte pernosci & reparari queat; historia item pathologica cujuslibet affectus, quo convenientis remedii inventio & applicatio, adversus mali causam, juxta indicationum varietatem dirigi valeat; ipsius tandem remedii applicandi perfecta vis & efficacia, ordo, modusque utendi.

X. Inde medicamentum agit in corpus nostrum veluti instrumentum, mutationem scil. inducendo solidis vel fluidis, vel utrisque simul, quoad morbo depulso optata resultet salus. Sive vero agat in solida sive in fluida, agit vi soliditatis, molis, figuræ, situs, motusque particularum suarum, atque pro vi vitæ superstitis & conditione reactionis ac renisus fibrarum corporis ægotantis, humorumque ejusdem. Omne ergo instrumentum immediate quodam modo applicari debet subjecto, in quo mutationem intendimus; proinde oportet illud esse appropriatum effectui præstando, cum neutiquam unum idemque deserviat ceu idoneum singulis reparandis. Unde necessarium summo-pere reputamus, vires vitæ & morbi atque remedii probe inter se conferre, ne forte infirma recensione agrorum aut vana spe collaudati cujusdam medicamenti delusi, & inde incongrui instrumenti seu remedii applicatione incauta, periculo ægrum, nos vero ludibrio exponamus etiam imperitis. Hoc enim pacto fit, dum medicamentis quibusdam adversus determinatos morbos, falso pro specificis declamatis, nimis confidenter insistimus, ut effectû haud secuto, eos ceu incurabiles feliciori fato committamus. Nam nequaquam speciosis remediorum inscriptionibus obediunt morbi, siquidem pro re nata, in diversis corporibus, imo pro circumstantiarum & causarum varietate in eodem corpore recurrentes, diversimode variant.

Medica-

Medicamenta quoque non eundem in singulis servant operandi modum. Atque hæc tametsi non ignorentur, nihilominus audacter panaceæ seu medicinæ universales de- prædicantur. O nos felices, si verbis & imperio morbos tollere possimus!

XI. Ruit ex inde inane commentum tantopere ama- tæ vulgo medicinæ universalis. Sistamus nobis homines, quorum cujusdam humores boni quidem sint, at in tanta paritate, ut corpus imbecillum reddatur & functionibus suis ineptum: emaciatum talismodi corpus exarefcet paulo, viribus penitus absurtis. Alius esto, cujus humores equidem boni, at copia superante vasorum capacitatem; debilem, lassum, ad exercitia sua minus idoneum fore vide- bimus eundem. Alterius corpus liquidorum abundet vel deficiat quantitate, vel æqua humorum sit portio, attamen corrupta ob malam nimirum solutionem, subactionem, mixtionem, separationem, distributionem, excretionem &c. & orientur cruditates, vasorum obstructions, cachexiæ, leucophlegmatiæ, hydropes, fœda exanthemata &c. Aut denique motu peccent humores; atque hic sit vel nimius, vel insufficiens: si primum? impellentur fluida in canales sibi improprios, vel circulo velociori copiosius in pro- prios; hi tendentur, debilitabuntur, concident, obstruen- tur alii, stases humorum obtingent, inflammabuntur solida, aut in tumores abibunt, exulcerabuntur &c. si secundum? omnis secretio inordinate procedet: incrasfabuntur nempe fluida, minusque subacta erroneo cursu in canalibus hære- bunt alienis, moleculæ eorum jungentur firmitus, coales- cent canales minimi, deobstruentur medii, debilitatisque majoribus flaccida evadent singula. Tanto vero magis hæc obtinebunt, quanto magis à dispositione naturali recesserint

solida, quantoque cæterarum rerum non naturalium incongruus usus accesserit. Possibile videtur medicamentum his omnibus impediendis & reparandis promptum atque idoneum? quod scil. humorum inopiam ad quantitatem debitam augeat, ac excedentem copiam imminuat: quod motum velociorem confopiat, & suo quæque limite coërceat, languidioremque vividiorem reddat; quod obstructions referet, spissitudini fluiditatem congruam conciliet, æquilibrium restituat, excretionem nimiam temperet, deficientes excitet, secretionem vitiatam aut impeditam emendet, quod fibrarum laxitatem roborat, rigidis tonum impartiri valeat: quod viribus vitæ consulat, corpus imbecillum pristino vigore recreet &c. Ecce effectus contrarios, ab una vero eademque panacea credulo nimis speratos! quasi rationis usu prædita forent medicinae, sic dictæ, universales, aut ita medentis parerent imperio, ut ad qualvis corporis nostri partes, officio suo, cujus nomen eis impositum est, satisfacturæ pergant. Si proinde historiam cuiuslibet morbi specialius rimemur, mirabimur profecto in verecundiam eorum, qui universalis ventilaris non verentur; dolebimus quoque miseram sortem illorum, atque incircumspectam fidem, qui sigmentis huiusmodi confidentes, caro nimis, & nonnunquam in sui perniciem, vilissima omnique magnis elogiis & sesquipedalibus titulis promissi effectus expertia, coëmunt, splendidis decepti encomiis. Certe ut nostro sæculo nihil fallit magis ac nomina & tituli, internis rerum pretiis vilescitibus, ita & in pharmaceuticis turpissime decipitur, qui a nomine ad vires remedii argumentatur.

XII. Et quid de terreis nostris dicemus? tamen enim nondum eam felicitatem nacti sunt pulveres farvi, ut univer-

universalis medicinæ nomen eis impositum sit, eidem tamen in medendo pares evasisse videntur. Non quidem, acsi virtute universali quoslibet persanandi morbos polleant, verum quoniam nullum hæctenus morbum seperi, cui terrea non opponerentur ceu remedia, omnino infallibilem prophylaxin præstitura. Vix domum invenies, in qua non plurimum scatularum, calcibus terrisque mortuis referatarum, numerosus ordo, incautam utentium & præscribentium fidem prodat: nullam videbis pulverum formulam, in qua sterilium hujuscemodi calcium terrarumque ustarum congeries non custodiretur. Videas enim pulveres cephalicos, pectorales, cordiales, analepticos, pleuriticos, antihæcticos, galactopæos, diaphoreticos, diureticos, stomachicos, anticolicos, anthydropicos, phlogisticos, dysentericos, cachecticos, antifebriles, nephriticos; contra foetum, abortum, casum, vermes, scabiem, scorbutum, podagram, tussim, strumas, ad partum; & quis singulos recenscat! in quibus omnibus terrea, specifica aut rectius universali virtute instructa extolli audias. Et ne quid venustati desit & pretio, gemmarum, auri & argenti pigmentorumque minime obliviscuntur eorum artifices. Ego quidem non video, quo pacto vis specifica contra omnes morbos, inesse terreis, credi possit, curque specifici vocabulo adeo delectentur quidam? nisi forte, cum nulla eis ratio suppetat, qua se tueri valerent, quo modo vere in corpus nostrum agat collaudatum remedium pulverulentum, ut uno se expediant verbo, quod agat specificè. Rectius ad qualitates occultas confugerent, dum vere ingeniis eorum occulta est vis terreorum medica. Aut cum Helmontio sentiunt, (c) dicente: *capi deinceps contueri, quod meus intellectus plus proficeret*

B 3

per

(c) Tr. Jus duumvirat.

per figuras, imagines, & visiones, quam per rationis discursus; & paulo post, agnovi valedicendum esse rationi & imaginationi, ut facultatibus brutalibus. Vereor ne similiter somniantes nubemprehendant pro Junone. Aut demum sacra eis sunt verba dispensatorii cujusdam, dum consuetudini etiam præter rationem aliquid dandum est? Et videtur ita fieri. Namque ex Helmontii sententia: (d) lapides cancrorum aco-rem in prima officina destruunt, & inde multi morbi curantur, quamvis etiam non pergant ad illa loca, ubi vera morborum ipsorum est sedes. Clarif. LANGIUS in operibus suis lapides cancrorum polychrestum omnino medicamentum esse dicit, adeo, ut si omnes morbos recenseret, in quibus conveniunt, opus se habere confictetur, prolixum catalogum adornare. Miscel. N. C. (e) SOMMERVUM referunt, lapides Cancrorum maximarum virtutum in peste ac febribus malignis existimantem. Item ad CRUGERI mentem (f) multum interest, ut verorum oculorum cancrorum nobis sit copia; equidem, ait, non dissimulo eos easdem acidum annihilandi cum conchis & margaritis habere vires, interim tamen plus adhuc iis inesse dudum observari. Nam lapidem bezoardicum imitantur quoad vim bezoardicam, sudoriferam & expulsivam, urinam movent, calculum frangunt, sanguinem coagulatum dissolvunt, pleuritidem discutunt, colicæ medentur, vulnerarii sunt. Plura de cancrorum lapidibus elogia GAMMAROLOGIA SACHSII suppeditabit volenti. Cornu Cervi vires integro libro GRABE prædicat, cujus titulus Elaphographia seu Cervi descriptio medico-physico-chymica &c. Idem Agricola docet, lib. de Cervi tum integri & vivi natura &c. miranda his continentur encomiorum monstra. Corallia roborare cor præcipue, & dein ventriculum ac jecur atque exbilarare animum SCHREDERVS perhibet

(d) Tr. a sede animæ ad morb. (e) Dec. III. an 3. obs. 151,
(f) loc. cit. obs. 147.

perhibet. (g) De his singulari libro commentatur GANSIVS, non minor encomiastes coralliorum ac SACHSIVS Gammafororum & GRABE Cervorum. Atque Margarita laudato SCHROEDERO teste (b) *præbent cordiale nobilissimum, quo balsamus vitæ oppressus, viresque exsoluta insigniter recreentur; proinde animum exhilarant.* Unicornu fossile alvi profluvia, dysenteriam, uteri hæmorrhagiam, menstrua alba, hæmorrhoides, gonorrhœam sistere credit alius non infimi nominis. HILDANVS de ossibus triquetris hæc profitetur: *mitto (i) ossa aliquot triangularia, que ad epilepsiam depellendam singularem vim habere expertus sum.* Vult vero CROLL: ossa triquetra è calvariis virorum, viris; è fœminarum prodesse fœminis: Cornu Cervi autem inter bina Mariæ festa colligi debere tradit. ETTMULL. (k) *ad æstum intensiorem beeticorum præcipue, prodesse antimonium diaphoret: bezoardicum minerale, lapid. canc: percar. corallia maremque perlar.* TEICHMEYERVS quoque *terrea, lapidosa, calces metallorum ad refrigerantia interna spectare contendit.* (l) WEDELIVS (m) *Metallica, aurum, margaritas, corallia, cinnabrin irradiatione quadam & illuminatione serenare arbitratur; idque roborare nititur, dum dicit: id sane, si cum grano salis intelligitur, non est de nibilo, si concipiamus sulphur esse lucis matricem, & quanto purius est sulphur, tanto generosorem quoque secum fovere lucem, quam lux vitalis sibi attribueret & appropriare potest.* De Cinnabari prodigiosa loquitur LVDOVICI (n) *Cinnabaris, ait, præstantissimum & securissimum mercuriale, non solum diaphoretica exaltat, nec epilepticis tantum, etiam recens natis - - - verum etiam hysteriarum, ne opiatum quidem placandarum, colicorumque tormina, vertigines, vagas artbritides, dentium, aliarumque*

partium

(g) In histor. Coral. (b) libr. 3. Operum. (i) Epist. ad Küfferum. (k) Tom. II. oper. (l) Mat. Medic. (m) Amanitat. mater. med. (n) in oper. Dissertat. I.

partium nervosarum dolores, cutaneosque affectus complures evidenter lenit, atque tollit. In phantasia insuper vitius, morbillis, pe-
 zechiiis &c. plurimum confert. SCHROEDERVS Cinnabarin medici-
 nam esse universalem in quolibet morbo adhiberi idoneam, autumat,
 (o) atque antimonium JI. HOFFMANNO sentiente (p) est quasi
 fons & scaturigo præstantissimorum medicamentorum, dum in hoc
 tanquam in abyſſo inexhausta comprehenduntur omnium metallo-
 rum & mineralium energiz, & gravissimorum morborum medela &c.
 Et secundum JUNCKERVM (q) antimonium diaphor. remediorum
 princeps vocatur. Nam (r) resistit corruptioni, mundificat sangui-
 nem, conducit ad omnes obstructiones, licet inveteratas, hepatis,
 lienis, mesenterii aliarumque partium internarum; adversus reten-
 tionem mensum, cachexiam virginum, hydropem, melancholiam
 hypochondriacam, lucem veneream, ulcera tam interna quam exter-
 na, scabiem: præsertim confert in febribus malignis, exanthemati-
 bus, & variolis, rumpit interna apostemata. Auro denique, atque
 ipsiis etiam mineris auri, omne negotium vitæ nostræ re-
 parandæ & conservandæ committendum esse gloriatur in
 Basilic. Chym. OSVALD. CROL. hancque virtutem, vitale in
 nobis principium, excitantem, in commercio solis & lunæ
 cum cordis cerebrique fabrica sitam esse, persuadet: atque
 ita aurata sua frigiditate repellere a corde fluxiones pravas, siccatæ
 autem & substantia incorruptibili tueri idem ne putrescat arbi-
 tratur. Dicere superfedeo solares sæpe exhiberi medicinas,
 quæ vero nisi vocem auream saltem participant; exemplo
 fit aurum potabile. Cæterum aurum bracteatum pictoriæ
 artis usibus cedat & ornamentis. Mirandum sane, cur non
 amico consensu, tot præstantissima remedia inter, unum
 saltem alterumve elegerint eorum Patroni, cæteris omnibus
 repudia-

(o) Lib. III. Cap. 16. (p) in Clave. (q) Therap. Gen.
 Tab. IV. (r) Ertmüll. Tom. II. p. 403.

repudiatis: at servant & alia, non sine suspicionis nota, eos plus laudis tribuisse terris suis, quam virtus eorum omnino mereatur.

XIII. Venia tua L. B. plura attulimus, anne vel in uno saltem deprædicatam virtutem contineri statues? Et unde amabo tam eximie dotes calcibus, terrisque exustis? ob salis volatilis, sulphurisque subtilissimi præsentiam, putant. Anne exigua adhuc salis sulphurisque portio sive cornu cervino, sive lapidibus cancerorum, aut antimonio &c. calcinatione potentissima ignis flamma peracta, inharere potest? crematur e.g. nitro admixto antimonium ad fluorem usque, edulcoratur tandem, crystallo separantur, nitri productum: ustulantur cervorum, cornua, oleum abstrahitur & spiritus, & sal elevatur in vasorum latera: Item gelatina coctione e latebris partium animalium prolicitur, & dum ita omni vinculo ejusmodi concreta sive animantium sive mineralium spoliata sunt, secedunt a se invicem in minutissimum pollinem levissimo labore parabilia, faciamus his peractis, si lubet, periculum, & residua post quamlibet calcinationem exploremus ultro; sive vero conchilia calcinata, sive cornu cervi ustum sive philos. præpar. antimoniumque diaphoret: dilutum seu edulcoratum retortæ denuo incluserimus, rursusque diluerimus &c. neque crystallos generari, neque salia elevari, nec olea prolici videbimus, nisi forsitan ex ingenti pondere, molem prorsus exiguam, gustui ingratam, odoratiui molestam, usui noxiam aut saltem suspectam. Sed esto salia, magna copia, in terris prædictis hæreant, ea tamen minime volatilia aut alcalia sunt, nisi Chymica arse ea hujus indolis effecerit; quanquam nullos coralliorum, matris perlarum, lapidum concrorum &c. sales extare nobis hætenus innotuerit.

XIV. Sunt ergo testa ovorum calcinata calx viva - - ostracodermata post calcinationem abeunt in perfectam calcem - - calcinata ossa ad calcis naturam accedunt. - - Magisteria terrarum sigillarum - - sunt calces inertes - - adeoque nullarum virium. ETTMULL. pluribus loc. Huic adstipulatur ZVOELFERVS. (s) vulgaria magisteria sunt mortua calces, ventriculum saltem & intestina albugine obducentes, gravantes &c. Et vere de conchis ita esse convincit nos Batavia, ubi vix non singula aedificia calce ex ostreorum testis parata construi cernimus. Recte itaque BOERHAAVE statuit (t) fatalius aliud baud accidit vel chymia vel medicina, quam stulta opinio, quasi cuncta, quae chymico nascuntur opere, semper idonea forent in arte medica instrumenta. Et nihilominus terris hisce mortuis omnibus morbis resistere conabimur? Ego certe, verba sunt BAGLIVII (u) vix capere possum, quo modo medici indiscriminatim ad omnes morbos pulveres testaceorum & alcalinos, ut vocant absorbentes, praebeant, qui non aliud revera sunt, quam terra inutilis & caput mortuum mixtorum.

XV. Sed & ii, qui cautius sibi mercari videntur, cruda fcil., absque ignis adminiculo parata, exhibendo, in errore versantur eodem. Si enim pro terreorum solutione & friabilitate, atque salis, & olei separatione violentam ignis flammam requirit ars chymica, sane blandus ventriculi calor, tantae ignis efficaciae substitui non valebit: cum cautum sit stomachum sanum vix ac ne vix quidem terreos digerere posse pulveres, quanto minus in statu morbofo, in quo vix juscula tenuia digeruntur! Indigesti ergo insolubilesque manent pulveres terrei? ergo instrumentum sunt omnino inidoneum, ad adeo plausibiles effectus producendos. Non enim probabi-

(s) De medicam. alterant. (t) in praef. Chem. Tom. II.
(u) oper. p. 388.

probabile est terrea ultra primas vias progredi, sed quid quid præstare in œconomia corporis nostri possunt, id in ventriculo atque canali præstant intestinorum.

XVI. Perpendamus serio anatomicorum laboriosos at felices conatus jucundissimosque in detegendis venis lacteis, quæ toto canali intestinorum patulis hiant osculis, perque omnem mesenterii apparatus distributa ramificationes vix nisi armato oculo, visibiles formant, atque miro reptatu in glandularum gyranitur texturam; atque per easdem ceu unicam saltem viam, omne quid quid medicamenti & alimenti nomine corpori ingeritur, pertransire debet. Quid quid vero hanc viam ingreditur, motus peristaltici mechanismo ingreditur. Si ergo corpus infirmum sit, debile quoque sit in actionibus suis, est necesse; adeoque in corpore hominis minus recte valentis, motus peristalticus erit debilior, proinde lanquescet ventriculi activitas; ergo viscida, tenaces, crassi aliique nascentur humores, bileque inerte inimmutablem; sique terrea majori forte copia his sociantur, mucosam, glutinosamque massam reddent mucosiosem, valvulas intestinorum obsidentem, tunicæ villosæ ventriculi & intestinorum firmiter adhærentem, ostiola oblinentem, secretionem liquoris gastrici atque lymphæ intestinalis prohibentem, uti observ. testantur. Jam si minima lacteorum oscula ingredi non valent medicamina terrea, quomodo per tot anfractuosa, tortuosa, in varios gyros & glomos inflexa glandularum vascula subire, massæque humorum permisceri, atque officio commissio fungi poterunt? certe qui hæc pensaverit, mille obstacula inveniet ultra terreis prædicata adeo magnifica concedi posse. Neque in ventriculo eadem solvi arbitramur, ut supra inuimus; experimur enim, terris molliora, digestionis legibus non parere; unde

optime notat HELMONT: (x) *Gemma, silices &c. & quæ unque crystallinam habent duritiem, nequicquam agunt aut patiuntur in nos aut in nobis, nisi per modum appensi*: & l. c. de perlis, corall. lap. bezoar atque cancrorum ait: *quod licet saxatilem duritiem non habeant, nullatenus tamen digeruntur a stomacho humano; inest quidem illis succus lacteus & mucilagineus, magna quidem virtutis, exigua tamen quantitatis*. Dum ergo proportionatam requirimus remediorum dosin, quam ægritudinum causis opponamus, ut iis depulsis, salubris resulet mutatio; sequitur, succum illum lacteum & mucilagineum exiguæ quantitatis, exiguæ quoque esse virtutis. Si vero eam laudati succi optamus copiam, quæ relevandis ægris sufficiat, ingentem molem terreorum illis devorandam præbere oportebit: ea vero ob pondus nimium plus noxæ causabit, ac succus inseparabiliter iisdem inhærens, boni produxisset, si solutus a terris exhibitus fuisset. Cum ergo terreorum effectus non ultra primas vias propagetur, adeoque pro mora eorum in ventriculo, ingenti eum gravabunt pondere, symptomata urgebunt, effectus bonos, vi vitæ forte sponte secutos, retardabunt, impedient, promissa nunquam implebunt. Itaque potiori jure pulveres terrei ceu inutiles, otiosi, & noxii e foro medico proscribendi essent, ac secundum GEHEMA (y) *vrenz sectiones, scarificationes, purgationes &c.* uni forte, abforbendi nimirum fini deservientes servandi. Neque exempla desunt, quibus fatua esse terrea, sterilia & nociva demonstratur. Fusius ZVOELFERVS refert, quod paucis subjungimus. Aeger diuturno morbo conflictans, lenta tandem febre corripitur; a laudato ZVOELFERO vomitorium, re ita postulante, porrectum deglutiit, cujus ope ingentem massam mucaginosa

(x) Tr. de febr. (y) Tr. Germ. von grausamen Medicinischen Mord - Mitteln.

noſo - pulverulentam eiecit; attulitque æger ſcatulas quasdam, conſitendo ſe inſu Medici longo tempore de eorum pulveribus uſurpaſſe. Pulvis Marchionis erat cum cornu cervi uſto, coralliorum atque perlarum magiſteriis. Magnis itaque ſumtibus ægritudinem ſibi accerſit æger, nec niſi rejectis juvantibus, ſanatus eſt. Haud diſſimile continent Miſc. N. C. dum, referunt quendam per plures hebdomadas indies duas treſve doſes terreſis cujuſdam pulveris aſſuſiſſe: ſecuta eſt ſumma ventriculi debilitas, omniaque vomitu reddidit æger, quæ neceſſitas abſorbenda ſvadebat; felix tandem emeticum inſignem molem terreſis pulveris, pituitæ viſcidæ implicatam oſtendebat. Nec diſpar his eſt obſerv. Cl. ALBERTI: dum febricitanti ſtudioſo a contubernali ſuo, exhibitoprius vomitorio, largius pulveres terreſis adminiſtrarentur: at ſymptomata increſcebant, lipothymia cum vomendi conamine proſtravit ægrum penitus, donec magma mucidum, albicans, pugni magnitudine eructans, animam exhalafſet. Neque ignotum eſt in celebri quadam urbe haud paucos inflammatione ventriculi extinctos eſſe, ab incauto conchiliorum calcinatorum uſu. Imo ſæpe culter anatomicus magnam inertium pulverum molem in ventriculis demortuorum detexit; non abſque evidente prorfus indicio mortis cauſam in pulveribus latitaſſe, aut certe nihil eos præſtitiffe eorum, quorum gratia exhibitifuerant.

XVII. Superfluum fore arbitramur prolixiori oratione noxam terreorum deplorare, atque dum generalius de iis hucusque egimus, de abuſu eorum ſpeciali quædam ſubjungere libet; ea vero ſaltem perluſtrabimus, quæ providæ etiam mulierculæ, nec non alii, medicorum officia æmulantes, familiaribus ſvadere ſolent.

XVIII. Igitur ubicunq; diaphoreſin movere, dolores
 C 3 capitis

capitis mitigare, pleuriticis insultibus imperare, nephriticorum cruciatus demulcere, epilepsiae & febribus mederi intendunt, cornu cervi præparatum, conchilia citrata, coraliorum pulverem, lapides cancerorum &c. in promptu e penuria sua proferunt; nec non, quod risibilius est, animi quoque affectibus iisdem imperare contendunt.

XIX. Omnium vero frequentissimum, tam vulgo quam medicis, est transpirationis negotio prospicere. Et recte quidem magni facienda est transpiratio insensibilis jugiter perseverans: eam enim sive in totius corporis ambitu sive in parte quadam singulari impeditam vel suppressam, quam dirae infirmitates & diuturni consequantur morbi, norunt omnes, quot quot eisdem reparandis desudant; omnium pulcherrime atque doctissime de noxis ex transpiratione cohibita natis tractat in Medic. static. SANCTORIVS, non minorem adeptus gloriam, ac HARVAEVS circuli sanguinis divulgatione. Est autem, ut docet NOQVEZ, *perspiratio ut sanguinis tenuitas, velocitas, & pororum diametri*. Secretio ergo hæc insensibilis merito inter summas reputanda est. Omnis vero secretio, ut rite succedat, requirit aptam & sufficientem secernendi materiem, hujus liberum motum, atque organi secernentis idoneam dispositionem. Adeoque ex parte subjecti, in quo diaphoresis movenda est, requiritur sanguinis congrua fluiditas; sufficiens materiae transpirabilis portio; motus humorum velocior, quo liquidum tenuius in sua determinetur organa, atque ut tubuli cutanei patuli sint atque aperti. Ex parte vero remedii diaphoretici requiritur, ut ea instructum sit efficacia, qua velociorem in sanguine motum suscitet, utque hoc aucto, liquidum per cutis poros evaporandum, ad ultimas vasculorum extremitates depellat. Frustra vero hæc singula medicamento terreo tribuuntur: nam laxare

laxare terreis rigidos cutis poros, & eorum minuere resistentiam, atque sanguini requisitam fluiditatem, sufficientemque transpirationis conciliare materiem fabulosius fingi, quam verius demonstrari posse, omnibus patet. Nulla igitur calce, nulla terra diaphoresis excitabitur unquam.

XX. Supra ostendimus terrea tubulos lacteos permeare inque massam sanguinis transfundi minime posse, atque exiguæ saltem quantitatis mucaginem continere, quæ longe insufficientis sit, ut toti humorum massæ velociorem motum impertiat, si quem impertiri queat: quid autem crebrius e pharmacopoliis petitur pro fine diaphoretico, quam terræ fatuæ, calcæque damnatæ! perlustremus bezoardicorum, diaphoreticorum, sudoriferorumque classes, nec non consuetudines dispensantium videbimusque in eorum catalogo plura & quidem utilissima contineri, verumtamen consuetudo intolerabilem legem induxisse videtur, ut neglectis iis, quæ vera virtute diaphoretica pollent, saltem ossa cremata, terrasque calcinatas & exustas animalium partes in usum vocemus. Neque sales volatiles crudis animantium partibus aut calcinatis copulatos esse, ut iis diaphoresis excitari queat, persvaserit quisquam: nisi libras, non scrupulos & drachmas crudorum ossium devoraverit æger, atque nisi in eisdem ventriculo, eodem negotio, quo in laboratorio chymico sales elici supponamus: sed esto, excitent salia sudores; ergo utamur salibus, repudiato terrarum usu tanquam superfluo & inermi. Neque ii audiendi sunt, qui experientias clamitant, scilicet pulverem bezoardicum, conchilia citrata, cornu cervi sine igne, corallia &c. cum infirmi levamine sudores fundere: pace enim vestra dixerimus, stragulis involvitis patientes vestros, quietum situm imperantes eisdem, nec non hypocausto calidiori persistere jubetis, aut forte vehicu-

vehiculum calidum præcipitis iisdem, quæ singula sudori largiori promovendo sufficere nulli dubitamus. Neque proderit dicere, terreos pulveres acidum ventriculi absorbendo diaphoresin causare: si e contra ab experientia argumentum mutuavero, eos qui acido in primis viis abundant, in sudores spontaneos pronissimos esse. Accedit quoque, acetum, validissimum constituere diaphoreticum, minime vero ad mentem quorundam, ab eo humores coagulari, licet id ipsum, erroneo, evincere conentur experimento, dum animantis venæ spiritum sulphuris aut vitrioli, aut aliud acidum minerale exaltatissimum infundunt. Alterius namque indolis est spiritus acidus ope chymica productus, & immediate sanguini infusus, aliud acidum spontaneum in ventriculo genitum aut acetum quodpiam liquori gastrico permixtum. Nec iis manus damus, qui terreis vim adstringentem tribuunt, atque fibras roborando, sudores moveri arbitrantur. Vel enim vis adstringens in vasorum, per quæ transire supponuntur, initiis se manifestat? vel in eorum progressu? si in initiis? ergo in venis lacteis. An vero robur fibrarum, vi adstringente terreorum, ex hypothesi, in tenerrimis vasis lacteis progenitum, ad extrema usque cutis spiracula per tot ambages, truncosque grandes ingentium vasorum, extendi credendum est? si in vasorum progressu ad sudores stimulant? demonstrandum erit terreos pollines chyliferas permeare angustias, perque Pecqueti ductum, viam difficilem, vasorum reptatui se se immergere. Neutrum horum est probabile. Ridendi vero omnino sunt, qui sudores provocaturi terreis, eos hac ratione oriri putant, quoniam orgasmum sanguinis temperant, cum potius omnis vis sudoriferorum in hoc sita sit, ut motum ab iis nanciscantur velociorem humores exhalandi, quo ultimis vasorum orificiis supera-

superatis, tenuis illa impetretur excretio. Verum sit sua cuique sentienti agendique libido, nobis non alia sequenda regula, quam quæ præceptis sanæ rationi conformibus, cordatorumque virorum iudicio, ab omni autoritatis amore alienorum, superstruitur, monente ita prudentissime FREINDIO: *in Medicina facienda non autores, sed rationum momenta quærenda esse.*

XXI. Nostro itaque iudicio nemini præjudicante, infusum theæ, coffeè, brodium tenue, aromate conditum, calidum, largius assumtum; aqua frigida, salia volatilia oleosa, aut pro circumstantiarum ratione spiritus vini, aut haustus vini generosioris, nec non cerevisia antiquior herbis aromaticis parata, frictiones, balnea, motus in loco calidiori, stragula denique præsentissima, verissima & grata diaphoretica constituunt. Neque contradictiones, supra tacite relatas, de novo repetere animus est, dum terrea a quibusdam ad ætium diminuendum, & refrigerantia esse, a quibusdam vero diaphoreticis annumerari, ab aliis utrumque simul iisdem præstari creditur. Porro

XXII. Cephalalgia vix parem doloris sensum esse, testantur ii, qui pluribus dolorosorum affectuum speciebus concertant; & sane si pulposam, teneram, mollem cerebri contueamur fabricam, si valorum miro ordine & distributione reptantium plexus contemplemur & sinus, atque copiosi cruoris per carotides appulsum celerem, tardio remve per jugulares regressum; si tot nervorum origines & humoris nervei secretionem, si membranas duæ piæque matris, horumque minimos spectemus tubulos, si thecam ossæam nullo musculorum custoditam velamine pensitemus, facile diversarum cephalalgia specierum concipere licebit ideam. Neque de clavo, hemicrania, phrenitide perorare hic locus

D

est,

est, medendi saltem modum per terrea disquirentibus. Et profecto si in ullo morbi genere inepti sunt pulveres terrei, certe in capitis affectibus omni auxilio carent. Decantatissimum in cephalalgia specificum cephalicum MICHAELIS creditur. Non lubens illud commemoro; at cum mirificis celebretur encomiis, providæque matres familias id ipsum ex officinis, in crastinum domui suæ profuturum, frequentius postulent, ne forte desit, quo in omnem eventum, domesticorum saluti, rubicundo hocce auriq̃ condecorato medicamento, an pigmento? prospiciant, vires ejus considerare oportet. Compilavit illud autor ex magisterio epileptico & cordiali (quæ de cornu cervi, matre perlarum, coralliis & ungula alcis parantur) adjecta fœcula pœoniæ & cinnabari. Diffidentes vero quidam de operosi hujus pulveris valore, aliam ejusdem nominis substituere formulam auni sunt, atque magisteriis & fœcula rejectis, pœoniam & magisteriorum ingredientia cum cinnabari adhibere cæperunt, labores quidem phormacopolarum minuentes, specificum vero cephalicum fato suo minime eripientes. Evanidam esse vim terreorum in partes a ventriculo remotiores supra vidimus: sique credendum sit, ea ad tenellas usque fibrarum cerebri pertingere plantagines, quem amabo producturi sunt ibi effectum? an sanguinis copiam in vasculis minimis & sinubus morantem felici conatu, propellent in vasa revehentia? an nimium lymphæ cohibebunt affluxum? an cruori sive spissiori sive fluidiori, sive rapidiori circulo vasa obstruenti aut distendenti, eorum usu prospici arbitrabimur? an motus spastici membranarum cerebri terreis conquiescent? an vero rectius, dum humorum tenuissimi ibidem sistere cogantur, atque pulverum moleculæ majores sint ac minorum vasculorum diametri, halitusque humorum, an non obstru-

obstructiones firmabunt aut producent? & nihilominus præconceptis opinionibus de specifici cephalici efficacia persuasi, eodem usurpando pergimus? ita omnino vult autor ejusdem! (z) *Nam specifici cephalici usus in praxi est notissimus in dolore capitis, epilepsia, convulsionibus omnis generis, passione hysterica, doloribus omnis generis, & alibi ita habet: vim quoque obtinet cordialem, unde in palpitatione cordis conducit; prodest quoque in febribus continuis, variolis, morbillis, commendatur quoque in colica. (aa)* Verum dicit autor, *notissimus est pulveris hujus usus, at an notissimus sit tantarum laudum effectus ratione assequi nondum potuimus, neque usus data opera convicit. Sed obsecro, an non in prædictis morbis, contra quos specificum suum commendat autor, interdum moventibus, interdum sistentibus opus esse indicatur? contrarios ergo effectus ab eodem pharmaco sperabimus? Nos formoso hujus pulveris colori minime fidendum esse arbitramur. Ne vero injurii in Clarif. Viri merita videamur, STAHLIUM expertissimum loquentem audiamus: ego quidem, inquit. *ut vera loquar, dicere non possum, me per omnem vitam a specifico cephalico sensibilem effectum observasse - vidi quidem illud multoties usurpari, sed usurpare aliud est, prodesse aliud. (bb)* Sique quid prodesse possit laudatum specificum cephalicum, id a sulphure & mercurio cinnabari in hærente petendum esse volunt auctores. Neutiquam quidem sulphuri & mercurio in officinis & therapia locum invidemus, ast an in granis tribus vel quatuor, imo drachma integra cinnabaris, largiori imo portione, ea lateat sulphuris & mercurii quantitas, ut tanti confidenter sperari valeant effectus, minime perspicimus. Nunquam certe pictorum instrumentis in praxi medica*

D 2

profi-

(z) Oper. p. 739. (aa) ibid. p. 2. 54. (bb) in mat. med. p. 190.

proficiemus? Neque inquirimus, an liquor gastricus menstruum sit adeo generosum, ut aquæ forti, qua neque liquatur mercurius, substitui queat! certe cinnabaris manet cinnabaris, quocunque alio menstruo adhibito, id lintea puerorum, & recrementa commonstrant adultiorum.

XXIII. Mallemus terreis neglectis, pro causis cephalalgiae diversis, jam vomitorium ordinare, jam evacuans per alvum propinare, jam pediluvia, jam venæ sectiones in vasis præcipue capiti proximioribus svadere, jam opiatiss succurrere, quietem tum corporis tum animi præcipere, abstinentias cibi & potus collaudare, & si quæ sunt hujusmodi alia: quibus longe feliciter medebimur, ægrosque nobis devincimus magis, quam si eleganter rubello, auroque scintillante pulvisculo eos fatis suis reliquerimus. Videndum ergo sedulo, an capitis dolor sit idiopaticus? an simpaticus? an periodicus? quas personas & quo tempore & situ afficiat? a qua causa sit exortus. Jam

XXIV. Pleurisin, ejusque medendi rationem considerationi nostræ subjecimus. Quoties itaque febris acuta aut continuæ jungitur lateris dolor punctorius, lancinans, cum respiratione difficili, tussicula sicca, siti & calore ingenti, appetitu ciborum prostrato, vigiliis continuis &c. pleuram, nec non subinde simul membranas pulmonis, inflammatam esse pernoscamus. Grave est hoc malum, in alios sæpe perniciosos morbos desciscens, multis exitiale. Pro causa agnoscit, dum quacunque opportunitate incalescimus, atque ita motu, sanguini, acceleratori inducto, subito aura recentiore suscepta, aut alio quoque modo, refrigeramur; omne denique quod inflammationi generandæ aptum est. Optima sanationis signa sunt, si calor remittit febrilis; si dolores mitius affligunt; si respiratio sit expeditior, si som-

si somno reficiatur æger; si excretio coctionis notas præ se ferat; si abscessus, pone aures vel crura prodeant; si dolor lateris alium locum obsederit; si urina copiosior, subrubra, cum sedimento albo fluxerit.

XXV. Therapia huic malo convenientissima, est (cc) *cita, larga ex vase majori, vulnere amplo sanguinis fusio (dd) ad usque doloris notabilem remissionem, aut prima signa deliquit*, repetique venæ sectionis negotium oportebit pro symptomatum pertinacia atque recurſu. Hoc peracto subito epithemata, fomenta calida, lateri affecto applicanda veniunt, sæpe renovanda. Victus sit diluens, laxans, mollis; medicamenta calida, liquida, magna copia simul deglutita; oxymel simpl. decocta demulcentia, emulsiones, olea, nitrum cum camphora; clysmata laxantia. Vitanda sunt omnia exsiccantia, æstum augentia, obstruentia, incrassantia, calor lecti, foci, solis; porus spirituosus, cibi duriores, aromata. At si HELMONTIO, TACHENIO, WILLISIO, ETTMÜLLERO &c. obediendum fuerit, mandibulæ lucii piscis, dentes animalium, lapides cancrorum, cryſtal. mont. &c. ceu acidum pleuriticum inuertentia ac abſumentia accommoda erunt remedia. CL. LVDOVICI (ee) *pulverem ex sanguine hirci, sulphure & ossibus lucii piscis in pleurisi etiam venæ sectione prætermiſſa ſufficere docet: atque mixturam simplicem cancrinos & corallinos pulveres curationem claudere tradit.* Pharmaciæ & dispensatoria ad unum omnes mandib. luc. piſ. dentes apri, lapid. perc. cancr. corallia, veluti specifica antipleuritica deprædicant, inſons acidum accusantes. Legerent utinam attenta mente, quot quot horum vestigia ſequuntur Medicorum ſtatoris verba, ita ſentientis (ff) *qui acidum eructant, non facile fieri pleuriticos.*

D 3

Absint

(cc) SYDENHAM. p. 339. (dd) BOERHAAVE in aphorif. §. 890.
(ee) inpharmac. p. 166 & 147. (ff) ſect. 6. aphor. 33.

Absint ergo pulveres terrei, obstruendo quam referando aptiores.

XXVI. Indicationes veras attendere oportet: inflammationi scilicet subveniendum est, revellendo impetum sanguinis, attenuare lentorem ejus, laxare vasa. An vel unum ex his præstituros judicare liceat pulveres terreos? ne horum patroni affirmabunt. Si vero cuiquam displiceat, nos in pleuritis curacione expectorationis non meminisse, id data opera nos prætermisisse fatemur, existimantes in summo discrimine versari eos, qui morbum hunc, sic dictis expectorantibus eliminandum putant. Hæc enim nunquam prospero fato eveniet, nisi humor stagnans, coctus, ut vocant, atque rejectioni idoneus fuerit, quod medicamentis usu consuetis in bronchiis pulmonis, ejusque & pleuræ membranis præstari minime credimus, fauces saltem iisdem lubricari in experto habentes.

XXVII. Renum fabricam elegantissime a Clar. BELLINI descriptam novimus omnes; eo scil. artificio instructi sunt, ut licet corpus formare videantur duriusculum, nihilo minus undequaque canaliculis perexiguis constant, miroque ordine & textura arteriarum, venarum, lymphæque vasorum adornati sunt, ut totus eorum apparatus glandulam formet elegantissimam, lotio a sanguinis massa separando perque papillares carunculas, pelvim & ureteres atque vesicam transmittendo aptissimam, necessariam. Inflammari renes contingit haud sæpe, dolore calculum adesse mentiente. Internoscitur vero dolor a calculo oriundus, a dolore ab inflammatione proficiscente, quoniam in calculo absit fere febris, dolor per intervalla intermittat, aut saltem remittat, nisi angustatis ureteribus firmitus impactus sit: in renum vero inflammatione febris adest continua, cum dolore
totius

totius morbi decursu persistente &c. Et licet in aliis quoque humani corporis partibus calculosæ concreciones quandoque reperiantur, quoniam vero eæ se cum doloris sensu obscuro & vix sensibili manifestant, aut prorsus occulta, absque molesta perceptione latitant, de iis non sumus solliciti: partim quoniam vix, imo nullam, medelam admittunt, partim cum sint extra scopum meditationis nostræ, de calculo renali duntaxat occupatis.

XXVIII. Nascitur vero, more lapid. bezoardici, a stamine corporis terrestris omnino insolubilis, in loco impervio fabricæ renalis hæsitantis, atque crusta calculosa sensim sensimque orbium aut laminarum more se se applicantis, augeturque in molem nonnunquam drachmas pendentem. Supponit itaque lithogenesis eam renum conditionem, quæ elementa calculosa, id est, terrestres moleculas, in quovis homine semper præsentem, ob vasorum teneritudinem transmittere non valet, hinc moram eis imperat; hæret itaque terrestre corpusculum, necitur huic alterum, huic rursus aliud, donec determinatam acquisiverit molem, quæ resistenciam vasculi vincat, & exitum moliatur; unde emissaria, quibus impingitur, obstipat, distendit; quoque grandior, inæqualior, asperiorque superficie natus est, quoque angustiori diametro coarctatur, aut vasa rigidiora fuerint, eo & dolor exacerbatur atque increfcit magis. Sed & alia signa, quibus se prodit renum calculus observanda veniunt: crus nempe illius lateris aut torpescit, aut stupet, aut nisi magno dolore non movetur; urinæ aut nullæ redduntur, aut cum ardore ingenti guttatim stillant, sanguinæ apparent, nec non cum sedimento arenoso, crasso, mucoso, pure, filamentisque remixta excernuntur; frequens eis est ructus, & dum dolor est intensissimus, plerumque vomitus sequitur; alvus
adstrin-

adstringitur, nec nisi inter vehementes dolores atque tenesmos perpetuos solvitur. Nulla quidem ætas ab hocce tormento immunis est, rarius tamen pueros juvenesque, viros frequenter, frequentius adultos, & vel maxime decrepitos afficit. Uti vero omnia vitia in sene difficiliorem curacionem spondent, sic hoc ipsum vix ullam promittit.

XXIX. Inter ea, quæ morbo huic vehementissime affligenti, ceu antitoda & veluti singularis energiæ specifica, adhibenda vulgo eliguntur, absurda sunt omnino plura, inutilia plurima. Nolim referre juxta DEODATVM moschum terrestrem, juxta HERCVLEM SAXONIAE terebinthinam cum semine milii solis, juxta RVLANDVM aquam stillatitiam stercoreis columbini, juxta SCHROEDERVm urinam hirci calidam commendari, &c. ad nos enim in præsentî sola remedia terrea spectant. Et vere apposite vetus habet proverbium, lupum non facile lupum comedere; eo tamen processit plebeja credulitas, ut calculos in homine natos calculis animalium atque mineralium confringi & expelli arbitrentur præjudiciorum mancipia; quasi terrea terreis imperio cederent, aut calculus calculum quasi sub malleo contereret. Ita HOEFFERVS (gg) atque SCHROEDERVS (bb) *calculum humanum ad atterendum calculum atque resolvendum excludendumque pro arcano servat. HOFFMANNVS (ii) lapidem nephriticum admirandarum virium vel gestatum vel intra corpus exhibitum, presentaneum auxilium adferre atque arenulas per totius corporis habitum pellere perbibet.* Idem sentit cum KOENIGIO BOECKLERVS, qui in lapide nephritico, vel saltem appenso, eximium præsidium collocant, *ut ob activitatis vehementiam eum deponere coacti sint quandoque gestantes.* Sunt quoque qui eundem maren & fami-

(gg) In Hercul. Medic. lib. 3. c. 9. (bb) lib. 3. c. 8.
(ii) in Clay. lib. 3. c. 4.

& sc̄eminam, priorem renibus, posteriorem vesicæ sacrum credunt. Neque commemorabimus incongruas miscelas, dum sc̄il. lapides percarum, cancrorum, crystall. mont. testas ovorum, cochlearum opercula jaspidem & gemmas cum aqua petroselinii aut saxifragiæ præparari, & in earundem aquarum consortio, emulsionis forma, exhibenda sudent. CROLLIUS tamen inter omnes excellit veluti felicior arcanorum perscrutator, dum *omnia, quæ calculum pellunt, magico modo morbum, cui medentur, signatura denotari, ut crystal. silix, lapis calaminaris, judaicus, lycnis, hominis &c.* perhibet (kk) Nihil jam dicemus de lapide nephritico novo in agro Herbornensi prope Heidelbergam reperiundo, cui vis stringendi simulque laxandi fibras renales, & ita virtus calculum expellens tribuitur. At, quemadmodum materia generandi calculos in omni præsto est homine, nisi tamen vasa, sua dispositione in ejus generationem concurrerint, nunquam gignetur calculus; ita quoque, quamvis omnibus ferme terreis, virtus frangendi, solvendi, exterminandique calculos aureis etiam inscribatur literis, nunquam tamen eorum ope calculus cedit, nunquam eliminabitur e corpore, nisi hæc virtus vere eis insit.

XXX Indicat quidem calculus renum sui imminutionem & expulsionem, sed id negotii, incumbentis lapidosi pulveris pondere, quantumlibet pretiosi, aut aliunde magnæ autoritatis, nunquam perficitur. Ament hanc medendi methodum, quot volunt, gestent amuleta saxifraga, cumulent calculos calculis, nos omnem fiduciam in calculi medela in eo collocamus, ut vasa laxentur balneis, infuso largiore calide potato, clymate lubricante, emolliente: ut dolores mitigentur oleosis emulsionibus, anodynisque atque ut

E

inflam-

(kk) Cit. a Tral. in Ex. rig. p. 284.

inflammationi occurratur. Victus sit humidus, blandus, tenuis, modicus; potus tenuissimus tantummodo indulgeatur.

XXXI. Ita sentientes, minime credere valemus veram comminutionem calculi a terrestribus remediis, quantumvis aquis petroselini & saxifragæ imbutis, expectandam esse, nisi prodigiose. Quomodo vero calculus humanus calculum in homine resitantem confringere queat, nullatenus apparet; quin magis existimandum putamus, si id medicamenti genus in corpore nostro circumferimus, eo ipso vocabimus hoc deplorabili affectu. Adstringere vasa terreis opinantur alii, atque ita calculum depellere: at vero, an non hæc hypothesis in contrarium militat? adstringentia etenim tubulos arctabunt magis, transitum proinde difficiliorem reddent: sane ac si quis contenta pugno, ocyus excludere exoptans, digitos fortius comprimeret: quanto enim magis fibra adstringitur, tanto curtior, crassiorque redditur, unde diametro minori gaudebunt vasa, quanto potentiori vi adstringente medicamenta pollerent. Acidum demum alii calculos generare somniant, nos vero id ipsum tanquam validissimum calculos resolvens pro experto colimus. Interim sanguis, lympha, urina nihil continent quod acidum spiret, alcalicæ enim sunt indolis: neque enim acida alimentis remixta, nostros humores in sui naturam convertunt, imo potius inhumorum nostrorum mutantur genium. Removendæ ergo sunt hypotheses, quæ artem obscurant, & non nisi damnis agrorum deserviunt.

XXXII. Morbus quem nunc aggredimur, juxta BOLRHAAVE (ll) tam mirabilis apparet, ut diis, demonibus, ira divina, incantamentis & similibus causis, naturalibus majoribus, adscriptus saepe fuerit. Nimirum ob gesticulationes, inflexiones, distorsiones, curva-

(ll) Lib. de cogn. & curand. morib. §. 1072.

curvaturas, gyrationes membrorum corpore subinde humi prostrato & rigido, subinde hemicirculi instar inflexo & in aërea jactato: ob motus demum mirandos, horrendos, vix exprimendos. Pueros aggreditur & senens, mares & fœminas. Os oculique distorquentur; loquela, motus voluntarius, sensus & memoria factorum recedunt; spumant fauces, dentes strident, stertunt, vociferantur, vultus color perit, tremunt & convelluntur artus, urina, fœces, semen proflunt. &c. Varie accedit hoc malum: hos prosternit subito, illis adventum suum tristi manifestat nuncio; dum nimirum mens errare incipit, sensuum accedit stupor, tenebræ obvelant oculos, cor palpitat, lingua vacillat, titubant pedes, gy-ratur vertigine, corrui miser homo. *Hic morbus (mm) magna ex parte longus esse solet, adusque diem hominis supremum, neque vitæ tamen periculosus, tamen si interdum, dum recens est, hominem tollit crebris, gravibusque accessibus.* Viris familiarior esse conficitur quam fœminis, magis pueris novissime natis, minus senio confectis. In recenter natis desinere solet, si protinus evomuerint, multumque aquosi excrementi ejecerint pulsiones tenelli; processus vero ætatis plurimum pro hujus vitii depulsione confert. Nam pueris, fere post fœminæ consuetudinem solvitur, & puellis post orta menstrua; superato anno 20. perdurans solvitur raro; item si subito, crebro quis concidit, nulla accedentis mali sensatione prævia; pariter si ex frequentia morbi mens læsa est, & nervorum adfuerit resolutio, nec non si hæreditaria fuerit. Idiopathica raro, sympathica frequentius curam admittunt. Quid quid autem in enormi hocce affectu fieri videmus, versatur in mutatis variatisque motibus musculorum: sive vero ex imperio voluntatis nostræ ad motus ordinarios sive ad invetos determinentur

E 2

(mm) LOM. lib. 2. observ. medicin.

nentur muscoli, five sponte, aut prout hic loci fit, præternaturali ordine moveantur, constat eos moveri juxta copiosioris liquidi nervei influxus. Mutat autem liquidum nerveum leges sui cursus ob varias causas afficientes sensorium commune, inque medulla cerebri præterordinarias hujus liquidi expressiones producentes. Hæreditarium esse hoc malum, propagatio ejusdem cum sobolis multiplicatione usque ad proavos regrediendo perhibet; atque congenitum, ex eo inclarescit, si, dum matres conceptionis aut gestationis temporibus aspectu aut imaginatione fortius hærente moventeque epilepsiæ ideas foverint, partus epilepticos edunt. Alias inter causas est cerebri quæque mala conformatio læsio, corruptio, ebrietas assidua, venus nimia, profunda meditatio, ira, terror, metus, omnisque violentia generi nervoso debilitatem inferens. In Pueris dentitio difficilis, lumbrici, variolæ, lac nutricis depravatam. Effectus tandem epilepsiæ longius perdurantis memoriæ sunt debilitas, mentis hebetudo, stultitia, corporis deformitas, paralyfis, apoplexia mors.

XXXIII. Si ergo a cerebri fabrica male ordinata, si hæreditarium congenitumque sit hoc malum, omnem forte medellam respuit; poroxyimorum tamen insultus mitigari possunt, suffitu graveolentium, sternutatione errhinis proritata, unctione, puncturis, urticatione &c. In idiopothica & sympathica eadem ferme profutura censemus: venæ sectionem, purgantia, vomitoria, fonticulos, cranii perterebrationem, opiata, anodyna, narcotica, anthelmintica, quæ nervos corroborant, aromatica, antispasmodica, potus chalybæatos, vina austera, & quæ pro varietate causæ mali & subjecti conditione prudens suggesserit ratio. Felices quibus longa febris, præcipue quartana, supervenerit, aliusque morbus diuturnior. Ex his patet vanitas omnium specificorum, quæ inanis jactantia

contra

contra epilepsiam laudare consuevit. Ordinant hi specifi-
cum cephalicum, cujus supra mentio facta est; alii praesidi-
um quaerunt in pulvere marchionis, quem ex radice paeoniae,
sub certis constellationibus effossae, ebore, visco querno, un-
gula alcis, cornu cervi, coralliis rubris & albis, margaritis, &
ne quid (forsitan pro fuce) desit, foliis auri consulari perno-
tum est. Sicut vero nulla apparet ratio, quam ob rem pecu-
liaris spes in ullo eorum, e quibus lau. pulvis paratur, colloca-
ri possit, ita e contra, eo potissimum largius assumto, incom-
moda sat gravia exorta fuisse observationibus constat. Sique
paeoniae quid insit, sane accedentium tot inutilium farragine,
atque pondere quadruplo majore, totum suffocatur. Alius
corda extollit talparum, pulveres vitales atque solares; car-
bones devorandos praebet alius, in sic dicto pulvere nigro;
alius omnia haec miscet, & cum aqua hirundinum aut passe-
rum propinanda tradit; alius unguam alcis gestandam &
deglutiendam commendat; alius ossa triquetra, craniumque
humanum, sed pro foemina foemininum, pro mare masculi-
num requirit; dumque vix non in omnium craniis ossa tri-
quetra adesse animadvertimus, nos immunes fore ab epi-
lepsiae credi oporteret incurfibus.

XXXIV. Arduum ergo hujus morbi negotium paucis in-
dicationibus expediendum statuimus. Nam cum epilepsia
inter morborum convulsivorum classem computetur, nec
ad aliud morbi genus referri queat, oportet motus anoma-
los pacare, causam nimis replentem, vel evacuantem vel irri-
tantem respicere, debilitati generis nervosi subvenire: quod
supra memoratis fieri innumus. Quis vero turbatam fibra-
rum muscularium actionem nervorumque, suo ordine resti-
tui terreo credat medicamento? quis carbonem aut hirundi-
num aquam adeo heroica virtute hunc morbum debellante

imbutam esse persuadeat! quis prodigiosam gestatæ ungu-
 alcis vim inter superstitionis signa non collocet? quisque
 male fabricatum læsumque cerebrum, atque nervorum co-
 hæsiōnem terreis emendari præsumet, quis liquidi nervi af-
 fluxum terreis arcendum, aut ab iisdem robur accedere ner-
 vis credet? Ego facilius suffocari terris, quam curari, posse
 epilepticos assero. Idem de colicis atque hystericis passio-
 nibus spasmiſque iudicium esto.

XXXV. Jam febres in genere contemplabimur; & mox
 sub limine considerationis theoriæ febrium; adversantes sibi
 offendimus suo quovis ævo medicorum principes. HIPPO-
 CRATES *(nn)* vult febres plurimas a bile fieri, præcipue continentem,
 quotidianam, tertianam, quartanam. GALENVS cum suis affectis
 febriū fieri docuit, quando caliditatis nativæ in igneam
 conversio fieret. Paracelsistæ febrem, morbum nitri sulphu-
 ris accensi, nominarunt. Helmontianis res est cum furibundo
 archæo. Cartesiani febriū ortum a conflictu & pugna parti-
 cularum deducunt. Sylviani effervescentias & fermenta nar-
 rant. Stahliani febrem salutare naturæ conamen salutant:
 quod SYDENHAM ad omnes extendit morbos. Hoffmanniani
 febriū in inæquali sanguinis nervorumq; motu constituunt.
 BOERHAAVE febrem quidem esse frequentissimum morbum fatetur,
 at eius esse abditam naturam iudicat *(oo)* non vero prorsus igno-
 tam febris esse naturam dicit, sed ob infinitum causarum nu-
 merum, quibus gignitur, difficilius esse indaginis rectissime
 antumat. Phænomena vero quibus febris omnis noscitur,
 hæc sunt: horripilatio, pulsus velox, calor vario febris tem-
 pore varius. Proque horum duratione, remissione, intermis-
 sione, genio, recurſu, causarum & symptomatum societate
 variis

(nn) De natur. human. §. 27. *(oo)* lib. de cogn. & curand.
 morb. §. 558. & 559.

variis febris donatur epithetis: alia diaria, quotidiana, terti-
 na, quartana, continens, continua, biliosa, ardens, putrida,
 lenta, maligna &c. audit. Nos dissentientes circa febrium
 theoriam animos conciliare non censemus hujus loci, atque
 febrim dicimus esse præternaturalem sanguinis spirituum-
 que motum, diætæ errorem, atque lentorem humorum, aut
 velociorem eorum cursum pro origine accusantem, sociam
 habentem inappetentiam, nauseam, capitis dolorem, cordis
 anxietatem, pulsus velociorem, frigoris atque caloris sen-
 sum, membrorum gravedinem, debilitatem &c. alia quidem,
 præter recensita, symptomata febriles comitantur insultus, at
 dicta omni feбри communia, perpetua, & inseparabilia sunt.
 Supponit ergo omnis febris turbatum sanguinis lymphæque
 circulum, quod ex frigoris atque caloris eruitur successibus,
 horripilatione atque tremore membrorum, nec non æstu
 subinde longius perdurante, subinde citius evanescente. At-
 que ad hanc simplicitatem, vastissimam de febribus doctri-
 nam, tot intricatam difficultatibus, reduci posse credimus.

XXXVI. Indicationes curatorie sunt: lentorem capillaria
 obstruentem solvere, & ita resistentiam tollendo æquilibri-
 um restituere, irritationem influxum copiosioris liquidi ner-
 vei sollicitantem consopire, mitigare symptomata, consulere
 viribus vitæ victu, potu, febris genio & ægrotantis indoli ac-
 commodatis. Terrea quidem ad indicationem vitalem nihil
 omnino conferre, sponte inclarescit; symptomatum remissio-
 nem ad terrei pulveris exhibitionem minime sequi posse
 equidem liquet, atque supra terreorum impotentiam, debili
 præsertim, uti hic supponimus, ingestorum ventriculo, de-
 monstravimus. An vero lentorem humorum eorumque te-
 nacitatem in venis capillaribus hæsitantem, circuloque san-
 guinis resistentem, terreis solvi fingemus? corrui hæc opinio

ex

ex supra dictis; ita pariter constat irritationem in genere nervoso subortam, liquidum nerveum majori copia in tubulos nerveos impellentem, minime terreis pacari. Neque decernimus, an, si febris effectibus iracundi e. g. animi excitata fuerit, matris perlarum, vel cornu cervi pulvere cohibeatur? neque si abusus generosi copiosique potus febrim genuit, an conchilia citrata, lapides cancerorum, cum pauxillo nitri alisque bezoardicis fixis, ut vocant, dispellenda sit? Ne dicam plurimas febrium, inflammationibus vel particularibus vel universalibus, imo & sanguinis diathesi suam debere originem; nonne in hoc casu, humor errore circuli vasa impropria ingressus, progredi non valens, proinde stagnans, & sequente a tergo novi cruoris appulso, vasa atterentis, distendentis, obstruentis, inflammationi originem, & hanc, febribus ansam dabit? rursus millies febres natas videris a sanctoriano perspirabili præpedito: anne huic fato opportunos judicare liceat testaceos, osseos, terreosque pulveres? an iisdem arida, obstructa corporis referabitur superficies? &c.

XXXVII. Atque ut paucis hanc considerationem finiamus contemplemur tot febrium causas & symptomata, frigoris febrilis atque caloris indolem, remissionem & recursum, pandiculationes, convulsiones, dolores capitis, vigilias, sitim, anxietatem præcordiorum, vomitus, nauseas, debilitates corporis &c. neque pigeat revocare quæ passim tradita sunt, & fatebimur confutatas esse narratiunculas vanas, frustra que in terreis præsidium quærere eos, quot quot iis febrium dominari opinantur insultibus. Ergo quandocumque a turbato humoris nervosi sanguinisque motu febris exorta fuerit, ea sudoriferis, diluentibus, aquosis, calidis, intus, foris adhibitis, laxando vel roborando fibras, vasa, viscera, removebitur. Si ab infarctu crudioris largiorisque alimenti, emeticum

emeticum mox primis accessibus propinandum, atque huic purgantia per alvum jungenda esse indicatur. Si ab inflammatorio viscido nata fuerit, diluentibus & incidentibus solvitur, fomentis & balneis tepidis, potibus largioribus ptisanæ, aquæ mulsæ, farinosæ, nitrosæ acidiusculæ; infusæque herbarum, julapiâ, hydromel, clysmatum frequentes injectiones probati sunt usus. Tandem roborantia, tonum viscerum restituentia, omnem absolvunt paginam; stragulis autem minime opprimatur æger, neque calidior condatur loco, sed ær sit frigidiusculus, sæpe renovatus, victus parcus, tenuis intermissionis saltem tempore exhibitus. Hæc de febribus in genere, pauca de malignis addemus.

XXXVIII. Malignarum febrium vel sola vox meticulosos de salute sua reddit ægrotantes; & non abs re, est enim id morbi genus funestissimum, brevi horarum spatio deleterium, adstantibus perniciosum, contagiosum. Prima mox accessione subitanea debilitate prosternit hominem absque causa manifesta, isque situ erecto, quin lypothimia concidat, vix perdurare valet; difficulter & anhelose spirat, costis saltem, claviculis & jugulo obscure sese moventibus, pulmo interim gravi pondere sibi opprimi videtur; vigiliæ continuæ vires frangunt, capitis dolor, inquietudo, præcordiorum anxietas, ciborum fastidium, delirium, enervant; cutis arida, splendescens, tumida, oculi torvi, urina tenuis pauca, aut jumentorum urinæ similis; intus consumit calor, frigiditibus extremis, fauces arescunt & lingua, maculæ purpureæ, lividæ, nigricantes defœdant cutim; pulsus initio fortis, mox debilis, celer, durus; syncopes tandem placidam quietem mentientes, junctis subsultationibus tendinum atque convulsionibus & singultu mortem præfagiunt. Sanguis in vasis cadaveris dissecti, grumofus putrilaginoso liquamini

F

innatat,

innatat, halitus foetentes spargit, ventriculus, intestina cæte-
 raque viscera spacelo consumta visuntur. Dissentiunt quam
 maxime inter se autores de genuina malignarum causa: mis-
 sis vero eorum opinionibus, cum HIPPOCRATE lib. de nat.
 hum. sentiendum putamus, scilicet: *quando ab uno morbo multi
 corripuntur homines, eodem tempore causam ad id, quod communis-
 simum est, & quo maxime omnes utimur, referre oportet, est autem
 hoc spiritus & aer; quem inspirando trahimus.* Neque dubitan-
 dum existimamus in aëre latitare virus huiuscemodi deletere-
 rium, id enim testantur post inundationes & conflictus bel-
 lorum secutæ quasi semper febres malignæ, contagiosæ; id
 miasmata, quasi quot annis ventorum ope, ex ægypto, in vi-
 cinas translata regiones, malignas & pestilentialis febres ex-
 citantia, confirmant, atque ipsa aëris repurgatio luculenter
 perhibet. Plura de his testimonia RAMAZINI, BAGLIV, PROSP.
 ALPIN. WEPFERVS aliique recensent.

XXXIX. Fieri proinde arbitramur, ut aër huiusmodi non
 respiratione saltem atque alimentis per tracheam & œsopha-
 gum susceptus, sed & per cutis poros resorbentes subintrans,
 tenuissimarum fibrillarum nervearum liquida inquinat, fi-
 bras vellicet, irriter, eorum elasticitatem tollat, activitatem
 invertat, atque ideo humoribus liberum cursum interdicit,
 eos spissiores reddat, tenuiores consumat; vasa ergo obstrui
 necessarium est, indeque inflammationes internas, putredi-
 nesque sphacelosas oriri. Ergo febres malignæ consistunt in
 humorum diathesi phlogistica, vasorumque elasticitatis su-
 bitanea destructione, tandemque in putredinem terminan-
 tur. Novimus quidem pro causarum morborum diversitate
 diversa requiri remedia, at hujus morbi licet diversas causas
 assignent autores, eadem tamen illi tribuunt remedia, alexi-
 pharmaca scilicet: ea vero duplicis esse generis constat, alia
 spirituo-

spirituosa sunt, alia terrea; spirituosorum energiam, alibi utilem, in hoc morbo certe damnosam esse convicti dicimus: mittimus vero de iis tractare, terrea considerantes; *Bolus itaque Armenia, terra sigillata, C. C. lapid. caneror. bezoar. antim. diapbor. gemmaeque ceu cordiale; sudoriferum, absorbens acidum; venenum expellens; mirabile; nunquam negligendum; summa virtutis &c.* commendantur à pluribus. Cordialia plurimum solatii debilitatis ægris conferre nulli diffitemur, ast terrea hacce provincia donari posse prorsus contradicimus. Ubicunque enim debilitas occupaverit hominem subitanea, secretionis spirituum officinam seu cerebrum cerebellumque male affectum esse pernoscimus, atque nervos & ex his composita, haud sufficiens, pro sui conservatione & actione, liquidum haurire queunt, inde debilitati roboris fibrarum causa intelligitur. Ergo supponimus ob defectum secretionis sufficientis liquidi nervosi, flaccidos fieri nervorum villos, nervos, vasa: infarctum deinde vasorum eo ipso sequi clarissimum est: unde cordis palpitatio, anxietas, sanguinis immeabilitas, & corruptio, humidioris partis consumptio. Jam vero cerebrum & cerebellum male affectum, secretionem lymphæ nervæ impeditam, hujus affluxum in cordis musculosam fabricam paucissimum & inæqualem, cordis motum minus sufficientem, sanguinem in pulmonibus cumulatam, quantumlibet pretioso pulvere terreo emendari, instaurari, promoveri, augeri, resolvi posse, nulla prorsus apparet ratio: longe ergo minus in coagula coherentem sanguinem naturali suæ indoli reddere poterunt. Rectius cordialia dixerimus, quæ grata & copiosa effluvia de se spargunt; quæ odore jucundo & svavi reficiunt, quæ penetrantissimos & subtilissimos halitus fundentia per tubulos nerveos subito ferunt; qualia sunt aromata, herbæ aromatica, flores, fructus,

cortices, aquæ ex his paratæ, olea, balsama, aceta, &c. intus sumta, odore attracta, extus applicata, suffitu, linimento, epithemate. Sudoribus ciendis longe imparia esse terrea supra evictum est. Virtutem acidum absorbendi eisdem largimur quidem, ast in malignis hoc sine salutariter exhiberi, minime concedimus. Venena iis fugare velle, fabulosum est; imo tot observationibus constat, terreos pulveres hoc sine propinatos nihil prorsus profuisse. Non quidem in ea verisimur opinione, ut omnium rerum adæquatas dari posse rationes credamus, multa enim sunt, quorum causæ & modus agendi nos latent, effectus vero minime incogniti sunt: ast de terreorum virtute adeo multiplici, præcipue alexipharmaca, nec effectus patrocinator. Nostra itaque medendi methodus in febribus epidemicis malignis in eo sita est, ut vires ocyllime resciantur, & conserventur, ut inflammationi minuendæ & destruendæ tempestive incumbamus, ut humoribus liberum fluxum conciliemus, eos in putredinem vergentes, ab ea arceamus, vasorum robori prospiciamus. Magnum forsitan remediorum apparatus sperabitis L. B. ? & certe sane compendiosum, verum auro pretiosorem, omni laude superiorem: acida nimirum; id fida & sincera experientia loquitur, a sæculis in hodiernum diem confirmata. Turcæ etenim in malignis, ipsaque peste succo limonum in omni jusculo liberalius instillato, fructus limonum ore masticatis, potui suo (scherbet,) immerfis, se se felicissime tuentur, ut teste HARRIS (pp) apud eos dicti morbi nonnunquam minorem hominum stragem facere soleant, quam mitem alias febrem iis in regionibus, in quibus grassatur doctrina. Id quoque Ægyptii, referente PROSP. ALPINO (qq) norunt, dum in omnibus febribus pestilentialibus potiones ex aqua pura acido citri, limonum,

berbe-

(pp) De morbis infant. (qq) de medic. ægypt. c. 1. & 15.

berberum, tamarindorum conficiunt: his æstum sedant & fitim, vires reficiunt, putredini resistunt. Id veteres magno in pretio servasse compertum est: dum ii, iisdem febribus, quas hodie malignas compellamus, syrupo de limonibus, accerositatis citri, oxyfacharo, oxycrato, oxymelle &c. corrigendis institerunt. De iis, qui maria pernavigant, vix aliis, quam laudatis acidis, ipsoque aceto sibi prospicientibus, tanquam de re notissima, verba facere superfedemus.

XL. Aeris quoque provida cura habenda est; hic ergo fit recens, frigidiusculus, sæpe renovatus, arte excitatus; potus diluens, demulcens, largiter haustus, aqua fontana, cum vino rhenano, succis horæorum, veluti citri, limonum, granatorum, ribium, rubi ideci &c. oxymelle, syrupis ex fructibus acidiusculis; acetum ipsum; hæc non suspensa & parca manu administrata, sed liberaliter & crebrius ingurgitata, tutissima, verissima & summa sunt antiphlogistica, sanguinis fluxum instaurantia & crasin, vires reficientia, nervis amico stimulo peraccommoda, putredini resistentia, sana denique & sincera, non hypothetica experientia doctissimorum Medicorum comperta. Absit lecti calor, spirituosa, theriacalia, terrea: quæ symptomata cumulant, morbum deteriorem reddunt, mortem accelerant. Alvus, nisi leni saltem clysmate, non sollicitanda est: emeticum vero, nisi mox sub morbi exordiis contagio propogati, viribus nondum penitus prostratis, omnino exulet. Plura de acidorum & aceti præcellentia BOERHAAVE (rr) SYLVIVS, DIEMERBROCK alii que.

XLI. De analeptis agonizantibus cœu singulare confortans exhiberi solitis, aqua nimirum destillata, matre perlarum, lapidibus cancerorum &c. ac foliis auri paratis, nihil commemorabimus. Imo Erysipelas omnesque inflammationum

uqos F 3 species

(rr) In Element. Chem. tom. II. p. proces. L.

species, exanthemata, variolas, morbillos, purpuram, petechias, dentium dolores, catarrhos, convulsiones, dysenterias, vermes, pluresque alios affectus terreis discuti, resolvere, maturari, mitigari, persanari frustra consuevisse asserimus. Partus facilitari, abortus præcaveri, affectibus animi gratis prospici terreis, constanter profiteamur. De his vero singulis particularius agere superfluum ducimus, dum terreorum inefficaciam ex supra recensitis sincero veritatis contemplatori abundantissime patere confidimus.

XLII. Neque vero profus inepta medicamenta terrea, sed scopo absorbendi ea omnino ex asse satisfacere, declaramus. At si iis acidum absorbere atque destruere intendimus, cur conchilia, lapid. cancror. corall. succo citri in eorum præparatione imbuimus? cur conchas aceto macerari præcipimus? an acidum absorbet acidum? tantundem ac dum imaginarie calculum calculo solvere nituntur. Videtur enim, quod quanto magis, toties nominatæ terræ damnatæ & capita mortua acido saturata fuerint, antequam corpori ingerantur, eo minus acidum intra corpus sumpta sorbeant. Sint ergo, & omni quidem jure, terrea, remedia absorbentia acidum, *sed absorbentium (ss) seu sic dictorum præcipitantium exhibitio non parum providentia desiderat; sub ventriculi enim attonia, si is viscidorum colluvie scatet, & salis magis quam acidi ibi haberent humores, eos plus nocuisse quam profuisse observatum est.* Idem confirmant testimonia ETTMÜLL. ALBERTI, aliorumque.

XLIII. Ut ergo terrea vim absorbentem pro voto explerant, requiritur, ut immediatus horum cum acido sit concursus; atque cum ea in ventriculum saltem & canalem intestinorum agere posse demonstraverimus, cavendum summe erit, ne ibidem stabulante viscido, tenaci & glutinoso humori

copu-

(ss) HOFFM. Dif. de benign. remed. abus. & noxa.

cōpulentur. Nunquam vero præstantiores exeruisse effectus providus terreorum usus visus est, ac quidem in tenellis, quorum morbi plures ab acido primarum officinarum nascuntur. Sed hac de causa non eandem necessitatem in adultiorum morbis, alio victus & vitæ genere utentium, supponere licet, quasi provectiores easdem, ac infantilis ætas, morborum causas constanter agnosceret. Profunt itaque appositissime pueris, in quorum ventriculis acidum adesse potissimum a lacte depravato nutricum, aut aliis simul ingestis, ut dulcibus & saccharatis, proveniens, est quam verissimum. Quis enim alvinas pusionum fœces acidam nidorem spargentes, quis ructus acidus, vomitus caseosos aliunde quam ab acido derivari suspicari vellet? vix certe aliam torminum atque convulsionum causam in pueris quis accusabit, ac quidem acidum spontaneum primarum viarum. In his ergo debellandis remedia terrea summos pollicentur effectus.

XLIV. In adultis pariter absorbendi munere funguntur terrea, modo vere de acidi præsentia convicti simus. Hypochondriaci proinde summum ab his sentiunt levamen; nam sæpe sæpius acidarum cruditarum congeries in intestinorum tractu spasmos generat, atque flatuum turmæ mirum in modum intestina tendentes, viscera vicina comprimentes, eorundem actionem inhibentes, turgescentiam maxime in vasis sangviferis inducentes, enormiter in misellos deserviunt. Cardialgiæ vitio laborantes insigne velocissimumque absorbentibus sentiunt auxilium, sive ea ab acido putrescente, sive a pingvi rancido orta fuerit. Nec minus Cholera, non tam ab hypochondriorum quin cardialgiæ vitiis causata, aut frequenti fructuum horæorum, præprimis immaturorum, copioso esu proritata, terreis præsentissime placatur. Non vero his solis insistendum est: sed cum, ubi quis
acido-

acidorum vel acescentium alimentorum copiam ingesserit, nec simul talia deglutienda junxerit, quæ acidum infringere queunt, si præterea vires ventriculi languent, protinus assumpta in corruptionem acescentem desciscant, sique bilis defecerit, in ejusmodi subjectorum ventriculis saburra acida congregetur, in molestissimos sane spasmos erumpens, subito acida colluvies in primis viis restitans invertenda est, quod omnium optime remedia terrea præstant. Dènum remediis tonicis, quæ spasmos domant, atque quæ excretiones nimias moderantur, vel obstructiones tollunt insistendum, lenique cathartico alvus movenda. Indicatissima itaque sunt terrea, in iis morbis qui acido in primis viis moranti, originem debent. Præstat vero tunc iis uti, quæ vera virtute absorbendi pollent, quæ nullo artificio destructa sunt, quæque noxii effectus suspicione carent: sufficient itaque præ innumeris aliis, lapides cancerorum & mater perlarum; quæ, dum acidum primas vias obsederit, omnem merentur laudem. Proderit vero, imo necessarium erit, moderata saltem dosi pulveres terreos præscribere, non ad cultri cuspides pro placito sumentium atque arbitrio abutentium, plura efficacius prodesse, opinantium, relinquere. Tandem blanda abstergentia subjungere oportebit, ut horum usu, motu excitato intestinorum, impediatur, ne forsitan pertinacius valvulis ac villis intestinorum in hærentes, infaustos producant eventus.

XLV. Superest adhuc, qua nimirum de causa universæ morborum diversitati terrea ceu antitoda universalia opponi siverint? neque diu disquirendum est, nam unicam morborum omnium causam putantibus, compendiosa sanè auxiliorum præsidia sufficiunt: unicum itaque acidum omnium morborum originem, unico remedio terreo extir-

extirpandum esse credunt. At quemadmodum veritati minus est consentaneum cum TEICHMEYERO (ss) sentire, *maximam morborum partem tum chronicorum tum acutorum ab acido coagulante & corrodeute originem ducere*; atque cum ETTMÜLLERO (uu) *ab acido in sanguine coagulationes & grumescencias, fermentationes nunc imminutas nunc depravatas*; ab eodem *lympham inquinante dolores partium, coagulationes succorum in scirrhis, qui ex effervescentia facile abeunt in cancerum*; ab eodem *acido succum pancreaticum inquinante tormina, intestinorum excoitationes, in stomacho famem caninam -- oriri*. Item *podagricorum nodos, venereorum topbos, calculos*. Atque (xx) *acidum esse tantum non omnium morborum fontem & originem primam*. Sicut, inquam, hæc minus veritati consentanea, sed hypothesebus falsis innixa sunt, ita quoque minus rectæ rationi consentit omnibus morbis per terrea remedia mederi posse. Utraque hæc hypothesi vana est, precaria & perverfarum idearum partus monstrosus. Unde merito miratur BAGLIV dicens, *putant aliqui morbos omnes ab acido produci & omnes pariter per alcalina remedia curandos esse, hoc medendi genus utpote facillimum, & brevi dierum spatio a rudi quaque muliercula etiam addiscendum, præ cæteris hodie invaluit*. Sed ita placet hypotheseum amatoribus, ut, autoritatum cæco amore singula quæque veluti ex tripode sacra colant, Nunquam terrea eam adepta fuissent gloriam, nisi præjudiciorum vanusque aliorum ita sentientium amor, ultra meritum ea evexisset. Severe sed juste HELMONTIVS in eos invehitur qui creduli nimis in verba & opiniones jurant aliorum, dum (yy) *pigrum omnino & ingenerosum habendum id genus*

(ss) In Chemia. p. 179.

(uu) Instit. medic. p. II. c. 2.

(xx) loc. cit. §. 20. & 21.

(yy) Tr. a sede animæ ad morb.

*id genus medentum dicit, quod ex alienis tantum commentariis
sapere cupit, & assensire quam indagare mavult.*

Corrigenda.

Pag. 8. lin. 21. lege elangvescunt. pag. 12. lin. 24. l. sesquipedalibus. pag. 15. lin. 18. l. cinnabarin. pag. 19. lin. 16. l. langvescet. pag. 22. lin. 9. l. perseverans. pag. 24. lin. 7. l. validissimum. ibid. lin. 8. l. quorundam. pag. 25. lin. 2. l. sentiendi. ibid. lin. 27. l. dura. pag. 26. lin. 13. l. parantur. ibid. lin. 18. l. pharmacopolarum. pag. 27. lin. 23. l. inhaerente. pag. 28. lin. 3. post mercurius adde cinnabari incrustatus. ibid. lin. 4. dele alio. Cetera B. L. corriger.

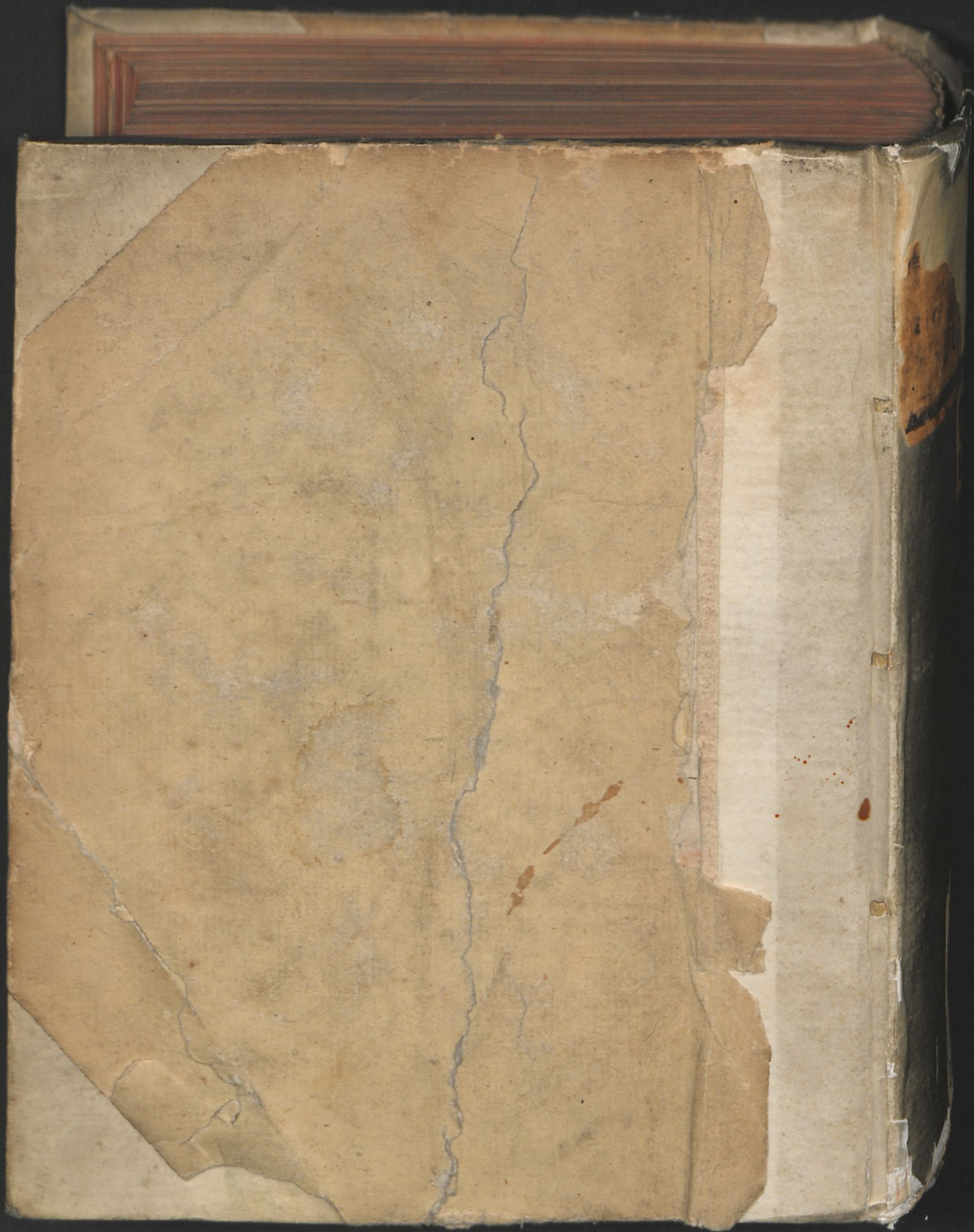
01 A 6509

ULB Halle

002 931 249

3

21.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
**ABVSV ET INEFFICACIA
TERREORVM**

QVAM
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
AVTORITATE
SVB DECANATV
VIRI EXCELLENTISSIMI
CAROLI AVGVSTI à BERGEN
PRO GRADV DOCTORIS
ET PRIVILEGIIS HVIC DIGNITATI COMPETENTIBVS
LEGITIME OBTINENDIS
IN REGIA VIADRINA
PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISIONI
SVBMITTET
FERDINAND ERNST LVDECI
IGLAVIENSIS MORAVVS
MDCC XLIII. DIE VII. NOVEMBRIS

20
FRANCOFVRTI AD VIADRVM,
Litteris PHILIPPI SCHWARTZII, ACAD. REG. TYP.